

7.2 ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες &
Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

Β_Θ.Ε. 1 ΘΕΟΣ
(Β_ΘΕ 1.1 Αποκάλυψη, 1.2 Δημιουργία, 1.3 Βίωμα, 1.4 Λύτρωση, 1.5 Αθεΐα)

1.1 ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ (1^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none">- αναγνωρίζουν το νόημα που δίνει ο Χριστιανισμός στην αποκάλυψη του Τριαδικού Θεού,- αναλύουν διδασκαλίες θρησκειών σχετικά με την αποκάλυψη του Θεού,- αξιολογούν τη σημασία που έχει η πίστη στην αποκάλυψη του Θεού στη ζωή των πιστών.	<ul style="list-style-type: none">- Παρουσίαση του νοήματος της αποκάλυψης του Θεού στον Χριστιανισμό.- Ανάλυση των διδασκαλιών των θρησκειών σχετικά με την αποκάλυψη του Θεού.- Αξιολόγηση των θέσεων των πιστών για την αποκάλυψη του Θεού και του νοήματος που της αποδίδουν στην προσωπική τους ζωή.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **βιωματική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Βιώνοντας:

Αποκαλύψεις στη ζωή των ανθρώπων.

- Αναζήτηση στο διαδίκτυο της λέξης «αποκαλύψεις»: Διαβάζοντας τους τίτλους των δημοφιλέστερων αποτελεσμάτων, καταγραφή συνηθισμένων χρήσεων του όρου στην καθημερινή ζωή.
- Εναλλακτικά:
«Επ' αυτού θα είχα να πω»: Διαβάζω, ακούω, μαθαίνω τα πάντα για το αγαπημένο μου συγκρότημα, τραγουδιστή, ηθοποιό, αθλητή. Θα ήθελα να μου παρουσιαστεί προσωπικά και γιατί;

Νοηματοδοτώντας:

Η αποκάλυψη του Θεού στον Χριστιανισμό και στις άλλες θρησκευτικές παραδόσεις.

- «Ομαδοσυνεργασία»-«Ρόλος στον τοίχο»: Δίνεται (συμβατικό ή πολυτροπικό) κείμενο με θέμα το προσκύνημα ενός πιστού σε τόπο αποκάλυψης του Θεού σύμφωνα με την πίστη του (Σινά, Άγιοι Τόποι: Βηθλεέμ, όρος Θαβώρ, Μέκκα κ.λπ.) Ακολουθεί «ρόλος στον τοίχο» με πρωταγωνιστή τον πιστό. Οι μαθητές/μαθήτριες καταγράφουν προσεγγίσεις ή συναισθήματα ή προσδοκίες ή ερωτήματα του πιστού/της πιστής και τα συσχετίζουν με δικές τους προσεγγίσεις.
- Εναλλακτικά:

«Σκέψου, συζήτησε, μοιράσου (TPS):»: Νοηματοδότηση του όρου «αποκάλυψη» στις θρησκείες, καθώς και άλλων συναφών ή συνώνυμων λέξεων («θεοφάνεια», «θεοπτία», «Ενανθρώπηση», «Αποκάλυψη του Ιωάννη», «αποκαλυπτικές σκηνές», «αβατάρα»...).

Αναλύοντας:

Το νόημα της Αποκάλυψης στον Χριστιανισμό και στις αποκαλυπτικές θρησκείες.

- «Σήμανση και υπογράμμιση κειμένου», εργασία σε ομάδες: Επεξεργασία βιβλικών ή πατερικών ή σύγχρονων κειμένων (π.χ. Ματσούκας, Γαλίτης) σχετικά με το νόημα της Αποκάλυψης στον Χριστιανισμό. Παρόμοια εργασία με κείμενα από τον Ιουδαϊσμό και το Ισλάμ.
- Εναλλακτικά:
«Σύγκριση κειμένων»: Σχέση προφητείας και αποκάλυψης με βάση ποικίλες αφηγήσεις στο πλαίσιο του Χριστιανισμού και των αποκαλυπτικών θρησκειών (Έξοδος, 3, 1-22, Μτ 17,1, Λκ 9, 29-31, Μτ 17, 4-9, Ζιάκας)

Εφαρμόζοντας:

Η σημασία που έχουν στη ζωή των πιστών οι πεποιθήσεις τους για την αποκάλυψη.

- «Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking) - Δημιουργικές ερωτήσεις»: εργασία σε εικόνες πιστών σχετικές με την αποκάλυψη του Θεού με λατρευτικές αναφορές/ ή προσεγγίσεις πίστης σχετικά με την αποκάλυψη. Επίσης η ίδια τεχνική σε κείμενο(π.χ. μαρτυρία του Αντωνίου Bloom, σχετικά με την αποκάλυψη που βίωσε, *Μάθε να προσεύχεσαι*, σσ. 13-16)
- Εναλλακτικά:
«Αντιγνωμίες»: Όταν άνθρωποι με διαφορετικές θρησκευτικές αντιλήψεις εκφράζουν δημόσια την αμφισβήτησή τους για τη διδασκαλία περί αποκάλυψης μιας θρησκείας προσβάλλουν τους πιστούς αυτής της θρησκείας;

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://dschool.minedu.gov.gr> (βλ. Α΄ Γυμνασίου ΔΕ 5, 8, Α΄ Λυκείου ΔΕ 13, Β΄ Λυκείου ΔΕ 2, 3, 4):
1. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 3: Βίντεο: Θρησκεία. Ένα πανανθρώπινο φαινόμενο
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3243,13167>.
2. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 4. Δραστηριότητα: Ποιος είναι ο Θεός που πιστεύουμε.
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13169>.
β) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:
1. Συλλογή βυζαντινών εικόνων: Η φιλοξενία του Αβραάμ,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/872>.
2. Συλλογή πινάκων: Η φιλοξενία του Αβραάμ,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/871>.
3. Συλλογή βυζαντινών εικόνων: Η Μεταμόρφωση του Χριστού
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7197>.
4. Συλλογή εικόνων: Η Μεταμόρφωση του Χριστού (δυτική τεχνοτροπία),
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7342>.

5. Βίντεο: Ο Θεός μιλά στον προφήτη Ηλία
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/865>.
 6. Βίντεο. Περιγραφή της σκηνής με τον Μωυσή στο Σινά,
<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/863>.
 7. Δραστηριότητα: Αντιλήψεις ανθρώπων για τον Θεό,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4493>.
 8. Κουίζ: Ποιος είναι ο Θεός κατά την πίστη του Χριστιανισμού,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4569>.
- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ:<http://www.hppt-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> (ντοκιμαντέρ: «Ιωάννη Αποκάλυψη», «Πάτμος το Ιερό νησί της Αποκαλύψεως», «Μονή Σινά»).
 - Βιβλικά αποσπάσματα κειμένων με θέμα την αποκάλυψη του Θεού (π.χ. Μωυσής, κλήση προφητών, Βάπτισμα Ιησού Χριστού, Μεταμόρφωση, όραμα Δαμασκού, Αποκάλυψη Ιωάννου κ.ά.).
 - Εκκλησιαστικά, πατερικά ή σύγχρονα χριστιανικά κείμενα με ερμηνευτικές προσεγγίσεις στο θέμα της αποκάλυψης του Θεού (π.χ. Γρηγορίου Νύσσης, *Εις τον βίον Μωσέως*· Συμεών Νέου Θεολόγου, *Γ' ηθικός λόγος*· Γρηγορίου Παλαμά, *Υπέρ των ιερών ησυχάζόντων*· υμνολογία Χριστουγέννων· ευχές Μεγάλου Αγιασμού Θεοφανείων· Bloom, A. (2009).
 - Σύντομα κείμενα από θρησκείες για την αποκάλυψη / φανέρωση του Θεού (Ιουδαϊσμός: Φιλοξενία Αβραάμ, Σινά, κλήση προφητών, Ισλάμ: *Κοράνιο*, κεφ. 21,22,68).
 - Θρησκευτικές εικόνες για την αποκάλυψη/φανέρωση του Θεού και σύγχρονες εικόνες (ή πολυμέσα) πιστών διαφόρων θρησκειών, με λατρευτικές αναφορές ή προσεγγίσεις πίστης σχετικά με την αποκάλυψη ή προσκυνήματα σε τόπους αποκάλυψης του Θεού (βλ. <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php>/ Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό Υλικό Πιλοτικών Σχολείων / Θρησκευτικά / Εικαστικό Υλικό).

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. McAfee, W. (2001). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*. Αθήνα: Άρτος Ζωής
2. Αγουρίδης, Σ. (2000). *Η αποκάλυψη του Ιωάννη*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
3. Bloom, A. (1990) *Μάθε να προσεύχεσαι*. Μτφρ. Ε. Γκανούρη. Αθήνα: Έλαφος.
4. Γαλίτης, Γ.(2006). *Αποκάλυψη και Εκκλησία*, Πύργος: Ι. Μητρόπολη Ηλείας
5. Γιαννουλάτος, Αν. (²1973). *Κύριος της Λαμπρότητας: Ο Θεός των παρά τω όρος Κένυα Φυλών*. Αθήνα: Πορευθέντες.
6. Ζιάκας, Γρ. (1976). *Προφητεία, Αποκάλυψις και Ιστορία της σωτηρίας κατά το Κοράνιον*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
7. Ζιάκας, Γρ. (³2003). *Ισλάμ. Θρησκεία και Πολιτεία*. Θεσσαλονίκη: Κορηλία Σφακιανάκη
8. Καραβιδόπουλος, Ι. (1995). Υπόσχεση και Εκπλήρωση στην Αποκάλυψη του Ιωάννη. Στο ίδιου. *Βιβλικές Μελέτες*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, σσ. 164-185.

9. Μαντζαρίδης, Γ. (1969). Ηθική και Αποκάλυψη, Ανάτυπο. Επιστημονική Επετηρίδα Θεολογικής Σχολής ΑΠΘ, τ. ΙΔ'. Θεσσαλονίκη: ΑΠΘ.
10. Ματσούκας, Ν. (1985). *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β*. Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας
11. Μπερντιάεφ, Ν. (2011). *Αλήθεια και Αποκάλυψη*. Αθήνα: Αρμός.
12. Ρόουζ, Σερ. (2004). *Η αποκάλυψη του Θεού στην ανθρώπινη καρδιά*, Αθήνα: Εγρήγορση.
13. Σωφρόνιος, Αρχ., (2^η 1993). *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*. Έσσεξ Αγγλίας: Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου.
14. Ψάλτης, Σ. (2000). λ. Αποκάλυψη, αποκαλυπτική γραμματεία. Στο Μπέγζος, Μ. (Επιμ.). *Θρησκευολογικό Λεξικό*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

1.2 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ (2^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναλύουν τη χριστιανική διδασκαλία για τη δημιουργία του κόσμου, - εξετάζουν πεποιθήσεις των θρησκειών, παραδόσεων ή φιλοσοφικών πεποιθήσεων για την προέλευση και τη δημιουργία του κόσμου, - προσδιορίζουν την ευθύνη του πιστού απέναντι στον κόσμο ως δημιούργημα του Θεού. 	<ul style="list-style-type: none"> - Εκτίμηση της σημασίας της χριστιανικής διδασκαλίας για τη δημιουργία του κόσμου. - Ερμηνεία της χριστιανικής θέσης για τη δημιουργία του ανθρώπου «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού. - Παράθεση διαφορετικών θρησκευτικών και φιλοσοφικών αντιλήψεων για την προέλευση και τη δημιουργία του κόσμου. - Συσχέτιση της δημιουργίας του ανθρώπου και του κόσμου με την ευθύνη του πιστού απέναντι στον άλλον και τον κόσμο.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας:

Το κοσμοείδωλο της δημιουργίας στην Παλαιά Διαθήκη. Δημιουργός και δημιούργημα.

- «Ομαδοσυνεργασία»: Οι μαθητές/μαθήτριες εργάζονται σε ομάδες πάνω σε ψηφιακή ή συμβατική εικόνα / χάρτη με το κοσμοείδωλο της εποχής της Παλαιάς Διαθήκης. Συσχετίζουν τα εικονιζόμενα με φράσεις που εντοπίζουν στο κείμενο της Γένεσης για τη δημιουργία. Ή και αντίστροφα: Ερμηνευτική προσέγγιση του κειμένου της Γένεσης σε συνδυασμό με ομαδοσυνεργατική ζωγραφική. Απεικόνιση του κοσμοειδώλου της δημιουργίας. Συμπεράσματα.
- Εναλλακτικά:

«Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking)- Τι βλέπεις, τι νομίζεις, τι αναρωτιέσαι»: Διερεύνηση στην εικόνα με το κοσμοείδωλο της δημιουργίας. Στη φάση της ερμηνευτικής επεξεργασίας γίνονται συνδέσεις με το κείμενο της Γένεσης.

Εφαρμόζοντας:

Αντιλήψεις για τη δημιουργία και την προέλευση του κόσμου στις θρησκείες.

- «Ιστοεξερεύνηση» και οργάνωση ψηφιακής παρουσίασης με το παραπάνω θέμα. Αποτύπωση συμπερασμάτων σε εννοιολογικό χάρτη (Αν δεν υπάρχει πρόσβαση στο διαδίκτυο δίνονται σχετικά κείμενα).
- Εναλλακτικά:
«Σήμανση και υπογράμμιση κειμένου»: Θεότητα και δημιουργία. Οι μαθητές/μαθήτριες χωρίζονται σε ομάδες, όπου επεξεργάζονται κείμενα (Βαβυλωνιακό έπος δημιουργίας, αφρικανικό, κινέζικο, ιαπωνικό μύθο, κείμενο από την ινδουιστική παράδοση, ελληνική μυθολογία/Θεογονία Ησίοδου, απόσπασμα από την Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου, κείμενο Κορανίου, κλπ). Οι ομάδες κοινολογούν και συγκρίνουν τις διαπιστώσεις τους σε ολομέλεια.

Διερευνώντας:

Η δημιουργία του κόσμου «εκ του μηδενός» και η δημιουργία του ανθρώπου «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού.

- «Δουλεύοντας με κείμενο»: Αναζήτηση του νοήματος της αναφοράς «εκ του μηδενός» και «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού του α' κεφ. της Γένεσης σε πατερικό ή σύγχρονο θεολογικό κείμενο (πχ. Ιωάννη Δαμασκηνού, Κάλλιστου Γουέαρ, κλπ).
- Εναλλακτικά:
«Επίλυση προβλήματος»: Εάν ο κόσμος δεν προερχόταν εκ του μηδενός και ο άνθρωπος δεν εικόνιζε τον Θεό, άραγε, ποιες θα ήταν οι συνέπειες στην ύπαρξη;

Αναπλαισιώνοντας :

Συνθέσεις και αντιθέσεις στο ζήτημα της δημιουργίας. Επιστήμη και Θρησκεία

- «Η "αλήθεια" του κειμένου»: Οριοθέτηση του περιεχομένου των όρων «μύθος», «αλληγορία», «ανθρωπομορφικές εκφράσεις», «ακρίβεια», κ.ά. με αναφορές στο κείμενο της Γένεσης. Ανίχνευση της σχέσης συμβολικής γλώσσας και θεολογικού νοήματος, βιβλικού κοσμοείδωλου και επιστημονικής έρευνας
- Εναλλακτικά:
«Αντιγνωμίες» ή ανοικτή συζήτηση με θέμα: Τα επιστημονικά επιτεύγματα για την κατανόηση της αρχής και της ιστορικής εξέλιξης της δημιουργίας επηρεάζουν την πίστη; (βοηθητικά κείμενα και ρήσεις πχ., Μέγας Βασίλειος, Αλ. Λαπαράν, κ.ά.)

Αξιολογώντας:

Η ευθύνη του ανθρώπου έναντι της δημιουργίας.

- «Σιωπηρό ερέθισμα με κείμενο»: «Ο Θεός έβαλε τον άνθρωπο στον Παράδεισο για να εργάζεται και να τον φυλάσσει» (πρβλ. Γεν 2,15). Τι σημαίνει αυτό στη σημερινή συνάφεια. Έκφραση προσωπικών απόψεων που συζητούνται.
- Εναλλακτικά:
Προβολή εικόνων σε Power Point ή ντοκιμαντέρ με θέμα την ομορφιά και την αρμονία του κόσμου. Οι μαθητές/μαθήτριες γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια

μια σκέψη ή ένα συναίσθημα σχετικά με την ευθύνη του ανθρώπου απέναντι στην κτίση.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας,
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Α΄ Γυμνασίου ΔΕ 25, 26, 27, Α΄ Λυκείου ΔΕ 7, Β΄ Λυκείου ΔΕ 9, 10, 11):
 1. Α΄ Γυμνασίου, ΔΕ 25: Δραστηριότητα: Η διήγηση της Γενέσεως,
http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9142/extras/html/kef6_en25_genesis_popup.htm.
 2. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 10: Δραστηριότητα: Τρισδιάστατη εικονική περιήγηση στην Καπέλα Σιξτίνα (Βατικανό),
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13168>.
 3. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 10: Δραστηριότητα: Το κείμενο της Γενέσεως, Ερμηνεία,
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13168>.
 4. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 11. Δραστηριότητα: Γιατί υπάρχει το κακό στον κόσμο;
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13175>.
 - β) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο», (βλ. Συλλογές / Θρησκευτικά, Θεματική Περιοχή / Θρησκευτικά):
 1. Συλλογή εικόνων: Η δημιουργία του κόσμου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/868>.
 2. Συλλογή φωτογραφιών: Το σύμπαν,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/894>.
 3. Δραστηριότητα: Αρχή και πορεία του κόσμου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4494>.
 4. Κουίζ: Αρχή και πορεία του κόσμου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4551>.
 5. Σταυρόλεξο: Αρχή και πορεία του κόσμου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/3792>.
 - γ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):
 1. «Θρησκευτικά Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου» (2007): Βιβλιοθήκη / Παλαιά Διαθήκη / Η Δημιουργία.
 2. «Θρησκευτικά Γυμνασίου» (2000): Παλαιά Διαθήκη / Ο Θεός δημιουργεί από αγάπη τον κόσμο και τον άνθρωπο, Η αποστασιοποίηση του ανθρώπου από τον Θεό και οι συνέπειές της.
 3. «Όψεις Θρησκείας»: Σύγχρονα θέματα / Θεός / Φυσικός κόσμος, Δημιουργία.
- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ:
<http://www.hprrt-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> (ντοκιμαντέρ: «Αναζητώντας τη Βερενίκη», «Αιώνας που φεύγει / Ό,τι είναι πάνω είναι και κάτω», «Δημιουργώντας το αύριο»).

- Βιβλικά κείμενα: Γεν 1,1-2,46. 2,15. Ψλ 18,2. Ψλ 103. Ψλ 134,6. Ιω 1,3. Εβρ. 3,4 κ.ά.

- Πατερικά κείμενα:

1. Μ. Βασιλείου, *Εις την Εξαήμερον*.

2. Γρηγορίου Νύσσης, *Περί της Εξαήμερου, Περί κατασκευής του ανθρώπου*.

3. Ιωάννου Δαμασκηνού, *Έκδοσις ακριβής της ορθοδόξου πίστεως*.

-Κείμενα άλλων παραδόσεων: Ησιόδος, Θεογονία. Μύθοι από άλλες θρησκευτικές παραδόσεις (βλ. στο βιβλίο της Β' Λυκείου και Neil Philip (1997). *Μύθοι απ' όλο τον κόσμο*. Αθήνα: Ερευνητές

-Σύγχρονα θεολογικά κείμενα: Κάλλιτου Γουέαρ, *Ο ορθόδοξος δρόμος*

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

- Ενδεικτική θεολογική βιβλιογραφία για τη χριστιανική προσέγγιση:

1. Αγουρίδης, Σ. (1993). *Μύθος, ιστορία, θεολογία*. Αθήνα: Άρτος Ζωής, σσ. 157-160.

2. Γιανναράς, Χρ. (¹³1983). *Αλφαθητάρι της πίστης*. Αθήνα: Δόμος, σσ. 39-40.

3. Γουέαρ Κάλλιτος, επίσκοπος Διοκλείας (⁷1982). *Ο Ορθόδοξος Δρόμος*, Αθήνα: Επτάλοφος,

4. Ζηζιούλας, Ι. (1982). *Χριστολογία και ύπαρξη. Σύναξη*, τχ. 2, σσ. 9-20.

5. Ζηζιούλας, Ι. (1992). *Η κτίση ως ευχαριστία*. Αθήνα: Ακρίτας.

6. Καλαϊτζίδης, Π. (2005). *Εναλλακτικές προτάσεις για τη φυσιογνωμία και τη διδακτική των Θρησκευτικών, Τα Θρησκευτικά ως πολιτιστικό μάθημα: το παράδειγμα του βιβλίου της Γενέσεως και η αφήγηση της δημιουργίας*. Στον τόμο *Τα Θρησκευτικά ως μάθημα ταυτότητας και πολιτισμού*, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, σσ. 156-190.

7. Κωνσταντίνου, Μ. (1999). *Παλαιά Διαθήκη: Ιστορία της θείας Οικονομίας ή Μυθολογία των Εβραίων; Σύναξη*, τχ. 69, σσ. 66.

8. Κωνσταντίνου, Μ. (1985). *Το κοσμοείδωλο της Π.Δ. Στην Ε.Ε.Θ.Σ.Α.Π.Θ.*, τόμο 25, σσ. 431-454.

9. Κωνσταντίνου, Μ. (1998). *Χίλια χρόνια και μία μέρα. Η συμβολική γλώσσα των αφηγηματικών κειμένων της Π. Δ. Σύναξη*, τχ. 67, σσ. 108-109.

10. Ματσούκας, Ν. (1999). *Οι οικολογικές διαστάσεις στις ομιλίες της Εξαήμερου του Μ. Βασιλείου*. Στον τόμο *Οικολογία και Εκκλησία*. Θεσσαλονίκη: Ηλίβατον, σσ. 58-66.

11. Ματσούκας, Ν. (1990). *Επιστήμη, φιλοσοφία και θεολογία στην Εξαήμερο του Μ. Βασιλείου*, Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

12. Ματσούκας, Ν. (1992). *Λόγος και μύθος με βάση την αρχαία ελληνική φιλοσοφία*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

13. Φλωρόφσκυ, Γ. (1983). *Δημιουργία και απολύτρωση*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.

14. Φλωρόφσκυ, Γ. (1973). «Έννοια της δημιουργίας στον άγιο Αθανάσιο», στο: *Θέματα Ορθοδόξου Θεολογίας*. Αθήνα: Άρτος Ζωής, σσ. 9-32.

- Θρησκευτολογικές αναφορές:

1. Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Αλβανίας (2006). *Ισλάμ: Θρησκευολογική Επισκόπηση*. Αθήνα: Ακρίτας.
2. Γιαννουλάτος, Αναστάσιος (1973). *Κύριος της Λαμπρότητας: Ο Θεός των παρά τω όρος Κένυα Φυλών*. Αθήνα: Πορευθέντες.
3. Γιαννουλάτος, Αναστάσιος (1975). *Ρουχάν'γκα: Ο Δημιουργός*. Αθήνα: Πορευθέντες.
4. Ζιάκας, Γρ., Το Ισλάμ ως θρησκεία. Στο: http://www.ecclesia.gr/greek/HolySynod/committees/europe/ziakas_islam.html
5. Ζιάκας, Γρ. (2006). *Θρησκείες και πολιτισμοί της Ασίας*. Θεσσαλονίκη: Κορηλία Σφακιανάκη.
6. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2016). *Ανατολικές θρησκείες*. Αθήνα : Gutenberg.
7. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2015). *Βουδισμός : Η ινδική περίοδος*. Αθήνα : Gutenberg.
8. Παπαλεξανδρόπουλος, Στ. (2015). *Ινδουισμός : Ιστορική εισαγωγή*. Αθήνα : Gutenberg.
9. Λήμματα «Δημιουργία», «Ιουδαϊσμός», «Ισλάμ», «Ινδουισμός». Στο *Οι θρησκείες*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.

1.3 ΒΙΩΜΑ (3^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνωρίζουν την έκφραση του βιώματος στη λατρεία και στη ζωή της Εκκλησίας, - διερευνούν εκφράσεις θρησκευτικού βιώματος, συλλογικού και ατομικού, στις θρησκείες. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αποτύπωση με παραδείγματα των τρόπων έκφρασης του βιώματος στη λατρεία και στη ζωή της Εκκλησίας. - Ερμηνεία θρησκευτικών εμπειριών και βιωμάτων.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας:

Εμπειρίες της ζωής και θρησκευτικές εμπειρίες (διαφορές και ομοιότητες).

- «Ιδεοθύελλα» με θέμα: «θρησκευτική εμπειρία/βίωμα». Σε ομάδες ή σε ολομέλεια, αναζήτηση ομοιοτήτων και διαφορών ανάμεσα σε εμπειρίες της ζωής και θρησκευτικές εμπειρίες.
- Εναλλακτικά:
«Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking)- Τι βλέπεις, τι υποθέτεις, τι αναρωτιέσαι», σε θρησκευτικό πίνακα που εικονίζει διαφορετικές ομάδες ανθρώπων με διαφορετικές εμπειρίες (π.χ. El Greco, «Η θεραπεία του τυφλού», Caravaggio, «Η μεταστροφή του Παύλου» κ.ά) ή σύγχρονο σχετικό θέμα (π.χ. εκκλησιαστική

λιτανεία στο κέντρο της πόλης, εικόνα από τη σύγχρονη ιεραποστολή, προσκυνητές στο «Τείχος των Δακρύων» κ.ά.). Χωρισμός του πίνακα σε θεματικές περιοχές, καταγραφή διαφορετικών προσεγγίσεων.

Εφαρμόζοντας:

Οι συνέπειες και οι επιδράσεις που επιφέρουν τα θρησκευτικά βιώματα στη ζωή των πιστών, στη λαϊκή παράδοση και στον ευρύτερο πολιτισμό.

- «Σκέψου, Συζήτησε, Μοιράσου (TPS)». Δίνεται υλικό (κειμενικά παραθέματα, λογοτεχνικά κείμενα, ή πολυμέσα (π.χ ομιλία Νικολάου, μητροπολίτη Μεσογαίας, Οδ. Ζούλα, «Η Παναγιά του βάλτου», Η. Βενέζη, «Η Θεοσκέπαστη», κ.λπ) για την έννοια του βιώματος στον Χριστιανισμό και άλλες θρησκείες. Με αφετηρία το υλικό, οργάνωση «ενοιολογικού χάρτη» στον πίνακα με τις επιδράσεις και συνέπειες του θρησκευτικού βιώματος.
- Εναλλακτικά:
«Μετασηματισμός κειμένου»: Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν ένα κείμενο με θρησκευτικά βιώματα και εμπειρίες από τον χώρο του Χριστιανισμού και το μετασηματίζουν σε άλλο δικό τους κείμενο, ποιητικό ή πεζό ή σε εικόνα (π.χ. Αλ. Παπαδιαμάντης, «Στην Παναγιά την Κεχριά», Ν. Καρούζου «Η Ορθοδοξία», κ.ά.).

Διερευνώντας:

Διδασκαλίες και πρακτικές του μυστικισμού ως αναζήτηση και εμπειρία του Θεού.

- «Μελέτη περίπτωσης» σε ομαδοσυνεργασία: «Ο μυστικισμός στην Ανατολική Εκκλησία- Ησυχασμός» ή «Ο σουφιστικός μυστικισμός στο Ισλάμ», ή «Ο μυστικισμός στις θρησκείες» με τη βοήθεια πολυτροπικού υλικού το οποίο δίνεται (Αναστασίου, αρχιεπισκόπου Αλβανίας, Γ. Ζιάκα κ.λπ.)
- Εναλλακτικά:
«Κείμενά μου - Θησαυροί μου»: Ιστοεξερεύνηση και δημιουργία ανθολογίου κειμένων σε χαρτόνι ή σε πίνακα ανακοινώσεων με θέμα: «Μυστικισμός στην Ανατολή και τη Δύση».

Αναπλασιώνοντας:

Θρησκευτικά βιώματα και εμπειρίες από τον χώρο του Χριστιανισμού. Πίστη και βίωμα

- «5Π και 1Γ (ποιο, πού, πότε, ποιος, πώς, γιατί)»: Διερεύνηση εμπειριών, βιωμάτων και δράσεων ενός ή μιας σπουδαίας θρησκευτικής προσωπικότητας (π.χ. αγίου/ας, πατέρα της Εκκλησίας, νεομάρτυρα ή σύγχρονου ιεραπόστολου ή μορφής με αξιόλογη προσφορά, σύγχρονοι όσοι π.χ. Πορφύριος και Παΐσιος κ. ά).
- Εναλλακτικά:
«Ιστοεξερεύνηση» και δημιουργία ψηφιακής παρουσίασης (ή slideshow) με θέμα: «Στα χνάρια του Θεού».

Αξιολογώντας:

Σύγχρονες εκφράσεις του θρησκευτικού βιώματος και ο ρόλος τους στη θρησκεία και στον κόσμο.

- «Αντιγνωμίες»: Η θρησκεία δίχως βίωμα γίνεται μισανθρωπισμός.
- Εναλλακτικά:
Ομαδική προετοιμασία ερωτηματολογίου συνέντευξης με θέμα «σύγχρονα

θρησκευτικά βιώματα». Τεκμηρίωση των ερωτήσεων με επιχειρήματα. Ενδεχόμενη υλοποίηση της συνέντευξης σε θρησκευτικό πανηγύρι.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:

α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας,

<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 5, 14, 31, 32, 33, 35):

1. Β΄ Λυκείου ΔΕ 5: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13170>.
2. Β΄ Λυκείου 14: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13178>.
3. Β΄ Λυκείου 31: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3245,13195>.
4. Β΄ Λυκείου 32: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3245,13196>.
5. Β΄ Λυκείου 33: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3245,13197>.
6. Β΄ Λυκείου 35: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3245,13199>.

β) Ό.π., Προγράμματα Σπουδών, Γ΄ Γυμνασίου, ΘΕ 3.

γ) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:

1. Συλλογή εικόνων: Νεομάρτυρες, <http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/4632>.
2. Σταυρόλεξο: Νεομάρτυρες, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4600>.
3. Βίντεο: Είδη μοναχισμού, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1113>.
4. Κουίζ: Η Βασιλεία του Θεού. Τα πρότυπα των ανθρώπων, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4488>.
5. Συλλογή φωτογραφιών: Ιουδαίοι στο Τείχος των Δακρύων, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/966>.
6. Συλλογή φωτογραφιών: Ορθόδοξη ιεραποστολή, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4474>.

δ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):

1. «Θρησκευτικά Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου» (2007): Βιβλιοθήκη / Η Ιστορία της Εκκλησίας / Ο χριστιανικός κόσμος.
2. «Όψεις Θρησκείας»: Όψεις της θρησκείας / άνθρωποι, Ιουδαϊσμός/Ισλάμ.
3. «Επιλεγμένα θέματα Θρησκευτικών Β΄ Ενιαίου Λυκείου»: Ισλάμ / Μυστικισμός.

- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ:

<http://www.hpert-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> («Ο ιεράρχης των πέντε ηπείρων Αλβανίας Αναστάσιος», «Γυναικεία μοναστήρια», «Η αγία νήσος - Συμεών και Ιωάννης»).

- Κείμενα και πολυμέσα σχετικά με την έννοια του βιώματος στις μεγάλες θρησκείες και την προσφορά επιλεγμένων θρησκευτικών προσωπικοτήτων με αξιολογη προσφορά και μαρτυρία στον κόσμο (σύγχρονοι άγιοι, μάρτυρες, μεγάλες θρησκευτικές προσωπικότητες της εποχής)
 1. Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης (2003). *Βίος και Λόγοι*.
 2. Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου), (2006). *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*
 3. Νικόλαος Χατζηνικολάου, μητρ. Μεσογαίας & Λαυρεωτικής: *Η αυθεντικότητα στο βίωμα του σύγχρονου Χριστιανού*. Πηγή: <http://users.otenet.gr/~mystakid/nxn.htm>
- Λογοτεχνία:
 - N. Καρούζος, «Η Ορθοδοξία»
 - Ηλ. Βενέζης, «Αφιέρωμα στη Σαντορίνη»(απόσπασμα).
 - Οδ. Ζούλας, «Η Παναγία του Βάλτου».
 - Αλ. Παπαδιαμάντης, «Στην Παναγία την Κεχριά»
- Εικαστικό υλικό:
 - Caravaggio, Η μεταστροφή του Απ. Παύλου (1601)
 - Δομήνικος Θεοτοκόπουλος ,Η θεραπεία του τυφλού

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Αρχιεπισκόπου Αλβανίας Αναστασίου (Γιαννουλάτου)(2006). *Ίχνη από την αναζήτηση του υπερβατικού*. Αθήνα: Ακρίτας
<https://www.pemptousia.gr/2012/05/mistikismos/> (Μυστικισμός, σ.319-355)
2. Lossky, V. (2007). *Η μυστική θεολογία της Ανατολικής Εκκλησίας*. Μτφρ. Δέσποινα Πλευράκη-Καναβάκη. Θεσσαλονίκη [ιδιωτ. έκδ.].
3. Γιανναράς, Χρ. (³2002). *Η ελευθερία του ήθους*. Αθήνα: Ίκαρος.
4. Ζιάκας, Γρ. (1996). *Ο Μυστικός ποιητής Μαουλάνα Τζαλαλεντίν Ρούμι και η διδασκαλία του*. Θεσ/νίκη: Πουρναράς.
5. Καριώτογλου, Αλ. (2005). *Σπουδή στη θρησκευσιολογία*. Αθήνα: Γρηγόρη, σσ. 176-184.
6. Κόντογλου, Φ. (2000). *Η αληθινή θεολογία. Στο Ασάλευτο Θεμέλιο*. Αθήνα: Ακρίτας (το απόσπασμα είναι αναρτημένο και στο διαδίκτυο).
7. Νικόδημος ο Αγιορείτης (2012). *Νέον Μαρτυρολόγιον, δηλαδή μαρτυρία των νεοφανών μαρτύρων*. Απόδοση στη νεοελληνική. Νέα Σκήτη Αγίου Όρους, Συνοδία Σπυρίδωνος Ιερομονάχου
8. Νικόλαος, Μητροπολίτης Μεσογαίας (2003). *Η αυθεντικότητα στο βίωμα του σύγχρονου χριστιανού* (ομιλία δημοσιευμένη στο διαδίκτυο).
9. Σωφρόνιος, Αρχ. (²1993). *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*. Έσσεξ Αγγλίας: I. M. Τιμίου Προδρόμου.

1.4 ΛΥΤΡΩΣΗ (4^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
Οι μαθητές/μαθήτριες να: <ul style="list-style-type: none">- αναγνωρίζουν τον Τριαδικό Θεό ως πηγή λύτρωσης στον Χριστιανισμό,- διερευνούν την επίδραση της προσμονής της λύτρωσης στη ζωή των πιστών.	<ul style="list-style-type: none">- Παρουσίαση της διδασκαλίας του Χριστιανισμού για τη λύτρωση.- Ερμηνεία της λύτρωσης ως πηγής ελπίδας και σωτηρίας στον Χριστιανισμό και σε άλλες θρησκευτικές αντιλήψεις.- Παράθεση θρησκευτικών αντιλήψεων για το θέμα της λύτρωσης.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Επιλέγεται η **διερευνητική** μέθοδος, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο ΠΣ.

Παρουσιάζοντας:

Η λύτρωση στη θρησκεία και στην καθημερινή ζωή.

- «Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking)-Συγκρίνω και συνδέω»: Παρουσίαση επιλεγμένων εικόνων, π.χ. του «Χριστού Λυτρωτή» στο Ρίο ντε Τζανέιρο και σκηνών από προβληματικές καταστάσεις σε σύγχρονες πόλεις. Ελεύθερη συζήτηση για τη λύτρωση στη θρησκεία και στην καθημερινή ζωή.
- Συμπληρωματικά ή εναλλακτικά:
«Ιδεοθύελλα»: «Τι σημαίνει για σένα λύτρωση;». Κατηγοριοποίηση ιδεών από τους μαθητές/ τις μαθήτριες και ετυμολόγηση των λέξεων λύτρωση-λύτρα-λυτρώνω/σωτηρία-σωτήρας με τη βοήθεια λεξικών, έντυπων ή ηλεκτρονικών (πχ. Τριανταφυλλίδη, Μπαμπινιώτη κλπ)

Εφαρμόζοντας:

Προσεγγίσεις του Χριστιανισμού και άλλων θρησκευτικών παραδόσεων για τη λύτρωση και συσχέτισή τους με τις προσδοκίες των ανθρώπων στην καθημερινή τους ζωή.

- «Παραγωγή κάρτας γνώσεων» με ομαδοσυνεργασία: Η προσμονή της λύτρωσης στις θρησκείες. Αναζήτηση αιτίων, στόχων, ιδιοτεροτήτων: λύτρωση από το κακό; τον θάνατο; τα εγκόσμια; την καταπίεση; την ύπαρξη; τον εαυτό; τον Θεό; Παρουσίαση της κάρτας σε πόστερ ή Power Point. (Βοηθητικά, η Δ.Ε3(δ) του σχολικού βιβλίου της Β' Λυκείου «Χριστιανισμός & Θρησκευματα και πληροφοριακό υλικό)
- Εναλλακτικά:
«Σύγκριση κειμένων»: Καταγραφές για τη λύτρωση σε λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. «λύτρωση από τη λύτρωση» στο Ν. Καζαντζάκη, *Αναφορά στον Γκρέκο*/ «Ο μέγας Ιεροεξεταστής» στο Φ. Ντοστογιέφσκι, *Αδελφοί Καραμαζώφ*, κ.ά.).

Διερευνώντας:

Θρησκευτικές αντιλήψεις για το θέμα της λύτρωσης.

- «Ιστοεξερεύνηση» με θέμα «Μεσσίες και μεσσιανισμοί στην ιστορία της θρησκείας και στην εποχή μας». Μελετώνται θέματα σε ιστοσελίδες διαφορετικών προσεγγίσεων (π.χ. χριστιανική μεσσιανική γραμματεία, λαϊκές προφητείες της τουρκοκρατίας, φανατικές θρησκευτικές αντιλήψεις, ανησυχίες για το 666, χιλιαστικές τάσεις, υπόσχεση λύτρωσης σε σύγχρονες αιρέσεις κ.ά.). Έμφαση στα διερευνητικά ερωτήματα: Υπάρχουν μεσσιανικές τάσεις στην εποχή μας; Πώς αντιμετωπίζουν οι θρησκείες αυτές τις τάσεις; Ποιες θρησκευτικές ιδέες αναγνωρίζετε;
- Εναλλακτικά:
«Μελέτη περίπτωσης»: Αυτοκτονικές θρησκευτικές σέκτες και υπόσχεση λύτρωσης

Αναπλαισιώνοντας:

Η λύτρωση στον Χριστιανισμό.

- «Σκέψου-Συζήτησε –Μοιράσου (TPS)», εργασία σε κείμενα βιβλικά, πατερικά, σύγχρονα θεολογικά για τον Χριστό ως «Λυτρωτή και Σωτήρα»: (π.χ. προσμονή του Μεσσία-Λυτρωτή Χριστού/μεσσιανικές προφητείες Παλαιάς Διαθήκης, κήρυγμα του Χριστού στη Ναζαρέτ, συνάντηση / αναγνώριση του Μεσσία στην Κ.Δ.: «όν έγραψε Μωϋσής... ευρήκαμεν», «ευλογημένος ο ερχόμενος», «σύ ει ο χριστός;», πορεία προς Εμμαούς, «ο Υιός τοῦ ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι, αλλά διακονήσαι, και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών», «Ιησοῦς, ο δούς αυτόν αντίλυτρον υπέρ πάντων» κ.ά.)
- Εναλλακτικά:
«Σήμανση και υπογράμμιση κειμένου»: Εντοπίζονται αναφορές για τη λύτρωση σε υμνολογικά κείμενα της Εκκλησίας (π.χ. «Λύτρωσιν ἀπέστειλε Κύριος», «λύτρωσαι ἡμᾶς ἐκ κινδύνων», «ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ», «εξηγόρασας ἡμᾶς εκ της κατάρας του νόμου» κ.ά.).

Αξιολογώντας:

Διαφορετικές εκφάνσεις της προσδοκίας των πιστών για λύτρωση.

- «Graffiti»: Μηνύματα - συνθήματα - εικαστικά διαφορετικές εκφάνσεις της προσδοκίας για λύτρωση.
- Εναλλακτικά:
«Έντεχνος συλλογισμός (Artful Thinking)-Βάζω τίτλους»: Οι μαθητές/μαθήτριες βάζουν τίτλους σε εικόνα/ες με θέμα προσδοκίες λύτρωσης (π.χ. πίνακες Βαρλάμη, Φίκου κ.ά.). Έκφραση επιχειρημάτων για τον τίτλο τους και τελική επιλογή τίτλου σε ολομέλεια.

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας,
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Α΄ Γυμνασίου ΔΕ 30, Β΄ Λυκείου, ΔΕ 6, 7, 11):
1. Α΄ Γυμνασίου ΔΕ 30:
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9142>.
2. Κουίζ: Περιμένοντας τον Μεσσία: Το πλήρωμα του χρόνου,

http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A109/355/2385,9142/extras/Html/Excercise_30_kef5_en30_Quiz_popup.htm.

3. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 6: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13171>.
4. Β΄ Λυκείου ΔΕ 7: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13172>.
5. Β΄ Λυκείου ΔΕ 11: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13175>.

β) Ό.π., Προγράμματα Σπουδών, Β΄ Γυμνασίου, ΘΕ 2.

γ) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο»:

1. Δραστηριότητα: Κοινωνική πυραμίδα με τα κοινωνικά στρώματα στη χώρα των Ισραηλιτών στα χρόνια που ζούσε ο Χριστός, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/990>.
2. Συλλογή φωτογραφιών: Μορφές φανατισμού, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/5068>.
3. Δραστηριότητα: Προφητείες του Ησαΐα, <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/1397>.

δ) Ό.π., Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό Υλικό Πιλοτικών Σχολείων / Θρησκευτικά / Εικαστικό Υλικό: <http://ebooks.edu.gr/new/ps.php> / Προγράμματα Σπουδών (Ο Παντοκράτωρ, Ο Χριστός στη δυτική τέχνη, εικόνες θεοτήτων στα ανατολικά θρησκευτά).

ε) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠΟΠΑΙΘ και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό):

1. «Θρησκευτικά Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου» (2007): Βιβλιοθήκη / Καινή Διαθήκη / Η διδασκαλία του Χριστού, Τα θαύματα
2. «Θρησκευτικά Γυμνασίου» (2000): Καινή Διαθήκη / Η Καινή Διαθήκη μιλά για τον Χριστό, Οι κοινωνικές ομάδες της εποχής του
3. «Όψεις της Θρησκείας»: Όψεις της Θρησκείας / Χριστιανισμός / Ιουδαϊσμός (λοιπές θρησκείες κατ' επιλογήν) / Πίστη, Άνθρωποι.

- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ: <http://www.hprr-archives.gr/V3/public/main/index.aspx> (π.χ. «Βυζαντινά Χριστούγεννα»).
- Αποσπάσματα προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης για τον Μεσσία (Ησ 7, 14· 9, 5-6· 11, 1-10).
- Αναφορές της Καινής Διαθήκης για τον Μεσσία και το χαρούμενο άγγελμα της Βασιλείας του Θεού. Παραθέματα από την Καινή Διαθήκη για τις μεσσιανικές προσδοκίες στην εποχή του Χριστού (Μτ 3, 1-17, Μτ 16, 33, Μτ 25, 31-45, Λκ 4, 14-21, Ιω 6, 1-15, Ιω 16, 33). Παραθέματα από επιστολές του Απ. Παύλου.
- Υμνολογικά κείμενα
- Εικόνες και υλικό με τον «Χριστό Λυτρωτή» στο Ρίο ντε Τζανέιρο και εικόνες από τη σύγχρονη ζωή της πόλης (με ιστοεξερεύνηση).
- Εικόνες τέχνης με θέμα την προσμονή Σωτήρα-Λυτρωτή (π.χ. πίνακες Ευθ. Βαρλάμη, Φίκος).
- Λογοτεχνικά αποσπάσματα με θέμα υπαρξιακές αναζητήσεις λύτρωσης:
 1. Ντοστογιέφσκι, Φ. (2011). *Αδελφοί Καραμάζοφ*. Μτφρ. Ελένη Μπακοπούλου, Αθήνα: Ίνδικτος.
 2. Καζαντζάκης, Ν. (1961). *Αναφορά στον Γκρέκο*. Αθήνα: Κωνσταντινίδης.

3. Επιπλέον, προτείνεται: Αλ. Παπαδιαμάντης, Γ. Βιζυηνός, Ν. Καρούζος, Ν. Καββαδίας.
- Κινηματογράφος: «Αμήν» (Γαβράς 2002).
 - Επιλεγμένες ιστοσελίδες διαφορετικών προσεγγίσεων στο θέμα της λύτρωσης (π.χ. φανατικές θρησκευτικές αντιλήψεις, χιλιαστικές τάσεις, μεσσιανισμοί, προσδοκίες πίστης κ.ά.).

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

1. Αγουρίδης, Σ. (2011). *Ιστορία των χρόνων της Κ.Δ.* Αθήνα: Άρτος Ζωής.
2. Αργυρίου Α (1995). Η απελευθέρωση των Ελλήνων και ο εσχατολογικός ρόλος της Ρωσίας και της Γαλλίας μέσα στο ερμηνευτικό έργο του Θεοδώρητου Ιωαννίνων (περ. 1740-1823) στο «Καιρός», Τιμητικός Τόμος στον ομοτ. Καθηγητ. Δαμιανό Αθ. Δόϊκο, Θεσσαλονίκη, σ. 11-24 . στο διαδίκτυο: http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/catehism/theologia_zoi/themata.asp?cat=hist&NF=1&main=texts&file=5.htm
3. Ζαχαρόπουλος, Ν. (2003). *Επίτομο Ιστορικό-Θεολογικό Λεξικό*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, σσ. 454-455.
4. Ζιάκας, Γρ. (1986). *Ιστορία των Θρησκευμάτων Α΄. Τα Ινδικά θρησκευόμενα*. Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας
5. Ζιάκας, Γρ. (1981). *Ιστορία των Θρησκευμάτων Β. Ίσλάμ*. Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας
6. Λόσκι, Βλ. (1974). *Κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού*. Θεσσαλονίκη: Ρηγόπουλος
7. Μπέγζος, Μ. (1995). *Φαινομενολογία της Θρησκείας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σσ. 185-190.
8. Φλωρόφσκυ, Γ. (1983). *Δημιουργία και απολύτρωση*. Θεσσαλονίκη: Πουρνάρας.

1.5 ΑΘΕΪΑ (5^ο δίωρο)

Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα	Αξιολόγηση
<p>Οι μαθητές/μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - εξετάζουν το φαινόμενο της αθεΐας ως άρνηση/απόρριψη του Θεού, - διακρίνουν την επίδραση της αθεΐας σε διαμόρφωση πεποιθήσεων, ιδεολογιών και αξιών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Προσδιορισμός του φαινομένου της αθεΐας. - Ανάλυση μορφών αθεΐας που εκδηλώνονται ως κοσμοθεωρία και ως στάση ζωής. - Ανάλυση αθεϊστικών θέσεων με θρησκευτικούς όρους.

Προτεινόμενη Μέθοδος - Ενδεικτικές Δραστηριότητες

Παρουσιάζοντας:

Οι έννοιες της απιστίας και της δυσπιστίας. Οριοθέτηση της έννοιας της αθεΐας ως κοσμοθεωρίας και ως στάσης ζωής.

- «Θετικό- αρνητικό». Δίνονται στους μαθητές/ στις μαθήτριες φράσεις όπως: «Πιστεύω ό,τι βλέπω και ό,τι δεν βλέπω δεν το πιστεύω». «Με τόσο κακό στον κόσμο, δεν υπάρχει Θεός». «Η έννοια του Θεού με εμποδίζει να ζήσω τη ζωή μου». «Η θρησκεία είναι ετεροκαθορισμός». «Ο Θεός έχει πεθάνει». Οι μαθητές/μαθήτριες εκφράζονται θετικά ή αρνητικά και αιτιολογούν την απάντησή τους.
- Εναλλακτικά:
«Συλλογικός ρόλος» και «εννοιολογικός χάρτης». Οι μαθητές/μαθήτριες στον ρόλο ανθρώπου ο οποίος δεν πιστεύει. Γράφουν χαρτάκια που ξεκινούν με τη φράση: «Δεν πιστεύω στον Θεό επειδή...». Ταξινομούμε ειδο λογικά τις απαντήσεις και προσπαθούμε να αποτυπώσουμε ποικίλα είδη και κίνητρα αθεΐας.

Εφαρμόζοντας:

Συμπεριφορές και στάσεις ζωής που προσδιορίζονται από την επιλογή της αθεΐας.

- «Σκέψου, Γράψε, Συζήτησε, Μοιράσου (TWPS)» και «Τοποθέτηση απέναντι στο κείμενο» με Φύλλα Εργασίας που περιέχουν σχετικά κείμενα (πχ. ποίημα του Γ. Θέμελη, απόσπασμα από τον Ντοστογιέφσκυ, τον Νίτσε, τον Ντόκινς κ.ά). Οι μαθητές/μαθήτριες εκφράζουν γνώμες και τοποθετούνται (Τι μου αρέσει; Τι με ενοχλεί; Ποια πρόταση με αγγίζει; Ποια μου προκαλεί αντίδραση;).
- Εναλλακτικά:
«Επ' αυτού θα είχα να πω»: Οι μαθητές/μαθήτριες διαβάζουν αποσπάσματα από έργα του Ντοστογιέφσκυ (πχ. τον διάλογο Αλιόσα και Ιβάν Καραμάζοφ στο ομώνυμο έργο, από τον Ηλίθιο, κ.ά) και επισημαίνουν στοιχεία της σκέψης του συγγραφέα για το ζήτημα της αθεΐας. Μπορεί να ακολουθήσει δραματοποίηση.

Διερευνώντας:

Θέσεις της αθεΐας στις διάφορες μορφές της.

- «Η τροχιά της μάθησης»: Εξετάζονται δειγματικά παραθέματα με αθεϊστικές θέσεις και προβληματισμούς (πχ. Φώυερμπαχ, Μάρξ, Μπερντιάεφ, Clement, Μπρέχτ κ.ά). Διερευνώνται προσεγγίσεις της πρακτικής και της θεωρητικής αθεΐας. Τα συμπεράσματα της επεξεργασίας συζητούνται σε «στρογγυλή τράπεζα»
- Εναλλακτικά:
«Ανάλυση Διαστάσεων»: Οι μαθητές/μαθήτριες συμπληρώνουν πίνακα με τις διαστάσεις του θέματος και με τη βοήθεια σύντομων αποσπασμάτων από κείμενα ή μέσω καθοδηγούμενης ιστοεξερεύνησης. Η κατάταξη σε κατηγορίες και μορφές προσδιορίζεται από τους ίδιους/τις ίδιες (π.χ. επιστημονική αθεΐα, φιλοσοφική αθεΐα, μαχητική αθεΐα, προσχηματική αθεΐα κ.ά.).

Αναπλαισιώνοντας:

Διάλογοι μεταξύ εκπροσώπων της θρησκείας και αθεϊστικών τάσεων και τα επιχειρήματά τους εκατέρωθεν.

- «Μελέτη περίπτωσης»: Απόπειρες χριστιανομαρξιστικών διαλόγων στο παρελθόν. Θεματολογία, συμπεράσματα (Χ. Γιανναράς, Χ. Σταμούλης, κ.λπ).
- Εναλλακτικά:

«Διάλογος με καθοδηγούμενες ερωτήσεις»: Διερεύνηση της κατηγορίας περί απιστίας ή αθεΐας που ενίοτε απευθύνουν οι πιστοί/πιστές μιας θρησκείας εναντίον όσων δεν ανήκουν στη θρησκεία τους.

Αξιολογώντας:

Η αμφιβολία ως στοιχείο της πίστης.

- «Ανακριτική καρέκλα»: Οι μαθητές/μαθήτριες ανακρίνουν/ερωτούν βιβλικό πρόσωπο, με βάση γνωστό περιστατικό αμφιβολίας ή δυσπιστίας (π.χ. κλήση μαθητών, διάλογος μαθητών πριν την ανάσταση του Λαζάρου, απόστολος Θωμάς, απόστολος Πέτρος κ.ά.).
- Εναλλακτικά:
Γραφή σεναρίου με βάση την τεχνική «αρχή, μέση ή τέλος» με τη φράση «πιστεύω, Κύριε, βοήθει μου τη απιστία» (Μκ 9, 24).

Προτεινόμενο Εκπαιδευτικό Υλικό

- Εκπαιδευτικό υλικό ΥΠ.Π.Ε.Θ.:
 - α) Ψηφιακό Σχολείο / Διαδραστικά Βιβλία Μαθητή/Μαθήτριας:
<http://digitalschool.minedu.gov.gr> (βλ. Β΄ Λυκείου, ΔΕ 23):
 1. Β΄ Λυκείου ΔΕ 23: Δραστηριότητα: Μορφές Αθεΐας
<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-B126/498/3244,13187>.
 - β) Ό.π., Αποθετήριο Μαθησιακών Αντικειμένων «Φωτόδεντρο» (βλ. Θρησκευτικά Β΄ Λυκείου / Το φαινόμενο της αθεΐας: Συλλογές / Η ψηλάφηση του Θωμά):
 1. Κουιζ: Το φαινόμενο της αθεΐας,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4492>.
 2. Συλλογή εικόνων: Η ψηλάφηση του Θωμά,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/7358>.
 3. Συλλογή εικόνων: Η άρνηση του Πέτρου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/4634>.
 4. Συλλογή παραβολές: Η παραβολή του πλουσίου και του φτωχού Λαζάρου,
<http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/3835>.
 - γ) Ό.π., Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό υλικό πιλοτικών / Εικαστικό υλικό.
 - δ) Εκπαιδευτικά λογισμικά ΥΠ.Π.Ε.Θ. και εγκεκριμένα λογισμικά (<http://www.e-yliko.gr> / Εκπαιδευτικό Υλικό): «Όψεις Θρησκείας» (Σύγχρονα θέματα / Θεός).
- Από το σχολικό εγχειρίδιο της Β΄ Λυκείου: Α. Καριώτογλου-Α. Κεσόπουλος-Π. Παπαευαγγέλου-Γ. Τσανανάς, (3^η 1991). Χριστιανισμός και Θρησκευματα, Αθήνα: ΟΕΔΒ σ. 159
- Οπτικοακουστικό αρχείο ΕΡΤ:
<http://www.hprrt-archives.gr/v3/public/main/index.aspx>
(π.χ. «Ψυχανάλυση και Ελλάδα. Ο Φρόντ και η αρχαία ελληνική σκέψη»).
- Βιβλικά κείμενα (π.χ., Γ Βασ 19, 11-12, Ωσ 6, 6, Μτ 9, 3, Μτ 23, 1-28, Μκ 9, 24, Λκ 14, 16-18, Α Κορ 13, 1-8, Α Ιω 4, 20, Ιακ 1, 27).
- Αποσπάσματα από σύγχρονα θεολογικά κείμενα:
Clément, OI. (1973). *Η θεολογία μετά τον "θάνατο του Θεού"*
Μπερντιάεφ, Ν. (1967). *Αλήθεια και Αποκάλυψη*
Σταμούλης, Χρ., για το συνέδριο «Εκκλησία και Αριστερά»
Χ. Γιανναράς, «Επετειακή αναδρομή»

- Αποσπάσματα από έργα των:
Marx, K. (1978). *Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Κράτους και του Δικαίου*
Feuerbach, L. (1841). *Das Wesen des Christentums*
Feuerbach, L. (1851). *Vorlesungen über das Wesen der Religion*
Νίτσε, Φρ. (1966). *Κατάλοιπα*.
- Ποίηση:
Γιώργος Θέμελης, «Απόντες»
Μπέρτολτ Μπρεχτ, *Ύμνος στο Θεό*. Μελοποίηση: Ζωή Τάχα.
- (επίσης: Μπέρτολτ Μπρεχτ, «Ύμνος στον Θεό»· Ράντγιαρντ Κίπλινγκ, «Αν»· Οδυσσεάς Ελύτης, «Ο μικρός ναυτίλος»· Κική Δημουλά, «Δημόσιος καιρός»).
- Λογοτεχνία:
Φιοντόρ Ντοστογιέφκι, (1990). Αδελφοί Καραμαζώφ. Μετάφραση Άρης Αλεξάνδρου. Εκδ. Γκοβόστης, τ. ΙΙ, σ.123-126 [Συγκεκριμένα αποσπάσματα από τον διάλογο Ιβάν και Αλιόσα Καραμάζοφ, στο κεφ3 & 4, ακριβώς πριν τον Μεγάλο Ιεροεξεταστή]. Στο διαδίκτυο: [http://www.24grammata.com/wp-content/uploads/2014/08/Dostoevsky-The-Brothers-Karamazov2-24grammata.com .pdf](http://www.24grammata.com/wp-content/uploads/2014/08/Dostoevsky-The-Brothers-Karamazov2-24grammata.com.pdf)
- Του ιδίου, Ο Ηλίθιος, Οι Δαιμονισμένοι κ,λπ

[Σημείωση: Στην προτεινόμενη περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό τα βιβλία προσφέρονται και για επιλογή αποσπασμάτων].

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό

- Πατερικά κείμενα: π.χ., Ιουστίνου, *Άπολογία Α΄*, Μ. Βασιλείου, *Είς τὸ καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας*, Μ. Βασιλείου, *Πρὸς τοὺς νέους ὅπως ἂν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων*, Γρ. Παλαμά, *Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν εὐλαβέστατον μοναχὸν κύρ Διονύσιον*.
- Ενδεικτική θεολογική βιβλιογραφία όπου και αναφορές για αθεϊστικές προσεγγίσεις και σχετική βιβλιογραφία για τον πρακτικό και τον θεωρητικό αθεϊσμό (Φόουερμπαχ, Μαρξ, Νίτσε, Σαρτρ, Φρόντ, Καμύ κ.ά.):
1. Berdiaeff, N. (1983). *Χριστιανισμός και Κοινωνική πραγματικότητα*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
2. Αγγελής, Δ. (2014). Η πρόσληψη των νεοορθοδόξων από τα περιοδικά λόγου και στοχασμού. Εισήγηση στο *Ε΄ Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεοελληνικών Σπουδών της Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών: "Συνέχειες, ασυνέχειες, ρήξεις στον ελληνικό κόσμο (1204-2014): οικονομία, κοινωνία, ιστορία, λογοτεχνία"*. Θεσσαλονίκη, 2-5 Οκτωβρίου 2014. Πρακτικά τ. 1, σ. 197- 208. Στο διαδίκτυο http://www.eens.org/EEENS_congresses/2014/books/tomo1.pdf
3. Clément, OI. (1973). *Η θεολογία μετά τον "θάνατο του Θεού": Δοκίμια για μίαν απάντηση της Ορθόδοξης Εκκλησίας στο σύγχρονο αθεϊσμό*, Αθήνα: Αθηνά.
4. Γέφτις Αθανάσιος, Μεταλληνός Γεώργιος, Ελευθερίου Λεφτέρης, Ζουράρις Κώστας, Ράμφος Στέλιος: *Ορθοδοξία και Μαρξισμός*, Αθήνα: Ακρίτας 1984.
5. Γιανναράς, Χ. «Επετειακή αναδρομή», εφημ. *Καθημερινή*, 18.11.2007.
6. Γιούλτσης, Β. (1984). *Κοινωνιολογία του αθεϊσμού*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
7. Εισηγήσεις στο συνέδριο «*Εκκλησία και Αριστερά*» Διοργάνωση: Τμ. Θεολογίας ΑΠΘ-Ι. Σύνοδος της Εκκλησίας της Ελλάδος. Θεσσαλονίκη, 22-23/1/2013. (διαδικτυακά)

8. Θεοδώρου, Ε. (1985). *Η φιλοσοφία της θρησκείας του Κάρλ Μάρξ*. Αθήνα: Εκκλησιαστικόν και Μορφωτικόν Ίδρυμα Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου
 9. Μάινας, Ι. (1982). Το φαινόμενο της αθεΐας σήμερα. *Σύναξη* τχ. 5., σσ. 95-99 και Μάινας, Ι. (1983). Μορφές και αίτια του αθεϊσμού. *Σύναξη* τχ. 7, σσ. 88-95.
 10. Μάινας, Ελ. (1983). Η αθεΐα στον Ντοστογιέφσκυ, *Σύναξη* τχ.7, σσ. 102-105
 11. Ματσούκας, Ν. (2002). *Ιστορία της Φιλοσοφίας*. Θεσσαλονίκη: Πουρναράς.
- Κείμενα με αθεϊστικές προσεγγίσεις και σχετικά παραθέματα:
1. *(Α)θεου αυταπάτη*, Συνέντευξη του Ρίτσαρντ Ντόκινς στον Μ. Προβατά, ΒΗMagazino, τχ. 491, 14/03/2010.
 2. Eagleton, T. (2010). *Λογική, Πίστη και Επανάσταση: Στοχασμοί γύρω από την περί Θεού Διαμάχη*. Μτφρ. Π. Γεωργίου. Αθήνα: Πατάκης.
 3. Έγκελς, Φ. - Μαρξ, Κ. (2008), *Για τη Θρησκεία: Συλλογή κειμένων και έργων*. Μτφρ. - εισαγ. Ε. Αστερίου. Αθήνα: ΚΨΜ.
 4. Feuerbach, L. (1841). *Das Wesen des Christentums*, Leipzig
 5. Feuerbach, L. (1851). *Vorlesungen über das Wesen der Religion*, Leipzig
 6. Gauchet, M. (2001). *Η απομάγευση του κόσμου*. Μτφρ. Ά. Κλαμπατσέα, Αθήνα: Πατάκης.
 7. Καμύ, Α. (2007). *Μύθος του Σίσυφου: Δοκίμια για το Παράλογο*. Μτφρ. Ν. Καρακίτσου-Ντουζέ και Μ. Κασαμπάλογλου-Ρομπλέν. Αθήνα: Καστανιώτης.
 8. Marx, K. (1974). *Χειρόγραφα 1844*. Μτφρ. Ν. Μπαλής. Αθήνα: Διεθνής Βιβλιοθήκη.
 9. Marx, K. (1978). *Κριτική της Εγελιανής Φιλοσοφίας του Κράτους και του Δικαίου*. Μτφρ. Μπ. Λυκούδης. Αθήνα: Παπαζήσης.
 10. Marx, K. (2004). *Θέσεις για τον Φόουερμπαχ*. Μτφρ. Γ. Μπλάνας. Αθήνα: Ερατώ.
 11. Minois, G. (2007). *Ιστορία της αθεΐας*. Μτφρ. Β. Σερέτη, Αθήνα: Νάρκισσος Ενδεικτικό επικουρικό υλικό:
 12. Νίτσε, Φ. (2014). *Ο Αντίχριστος: Ανάθεμα κατά του Χριστιανισμού*. Μτφρ. Β. Δουλαβέρης. Αθήνα: Gutenberg.
 13. Νίτσε, Φρ. (1966). *Κατάλοιπα*. Munchen: v. K. Schlechta, Werke III
 14. Ντόκινς, Ρ. (2007). *Η περί Θεού αυταπάτη*. Μτφρ. Μ. Γιατρουδάκη, κ. ά. Αθήνα: Κάτοπτρο.
 15. Onfray, M.(2006). *Πραγματεία περί αθεολογίας*. Μτφρ. Σ. Διαμάντη, Αθήνα: Εξάντας.

Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ: Δειγματικό Σχέδιο Διδασκαλίας

ΒΑΣΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ:	Θεός	ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Εγχειρίδιο, σελίδα:	1.1. Αποκάλυψη
ΤΑΞΗ / ΤΜΗΜΑ:	Β΄	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ:	
1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ			
Ειδικοί στόχοι της τάξης που υπηρετούνται: (Πρόγραμμα Σπουδών)	<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Να ανακαλύψουν απαντήσεις του Χριστιανισμού σε κρίσιμα ερωτήματα που αφορούν στη σχέση του ανθρώπου με τον Θεό, τον κόσμο και τον συνάνθρωπο. 2. Να διερευνήσουν αντιλήψεις και στάσεις, οι οποίες έχουν αφετηρία θρησκευτικές πεποιθήσεις για τον Θεό, τον κόσμο και τον άνθρωπο, στο περιβάλλον τους και στον εαυτό τους. 3. Να προσεγγίσουν κριτικά τον ρόλο των θρησκειών στη διαμόρφωση πεποιθήσεων, ιδεολογιών, αξιών και στερεοτύπων σε ομάδες και πρόσωπα. 4. Να εξετάσουν τα χριστιανικά κριτήρια σε ηθικά ζητήματα που αφορούν στη ζωή και στη συνύπαρξη. 5. Να διαπιστώσουν την ανάγκη για συνύπαρξη, αλληλογνωριμία, καταλλαγή και συνεργασία μεταξύ ανθρώπων με διαφορετικές ή χωρίς θρησκευτικές πεποιθήσεις. 6. Να αναπτύξουν επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες στο πλαίσιο της μαθησιακής κοινότητας σε επίπεδο θρησκευτικό, υπαρξιακό, αξιακό και ηθικό. 		
Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα: (Πρόγραμμα Σπουδών)	<p>Οι μαθητές/ μαθήτριες να:</p> <ul style="list-style-type: none"> - αναγνωρίζουν το νόημα που δίνει ο Χριστιανισμός στην αποκάλυψη του Τριαδικού Θεού, - αναλύουν διδασκαλίες θρησκειών σχετικά με την αποκάλυψη του Θεού, - αξιολογούν τη σημασία που έχει η πίστη στην αποκάλυψη του Θεού στη ζωή των πιστών. 		
Μέθοδος:	ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ		
Προετοιμασία:	<ul style="list-style-type: none"> - Η διδασκαλία διεξάγεται στην αίθουσα υπολογιστών του σχολείου. Απαιτείται δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο για το 1^ο διδακτικό (βήμα Βιώνοντας). - Δημιουργία φύλλου εργασίας 1 για το 2^ο διδακτικό βήμα (Νοηματοδοτώντας). Για το ίδιο βήμα χρειάζεται ένα χαρτί μεγάλου μεγέθους και πολύχρωμοι μαρκαδόροι. Συμπληρωματικά μπορούμε να ετοιμάσουμε μια ψηφιακή παρουσίαση με φωτογραφίες πιστών-προσκυνητών στους Αγίους Τόπους, στη Μέκκα, στον Γάγγη (λουτρό). - Δημιουργία φύλλων εργασίας 2-7 για το 3^ο διδακτικό βήμα (Αναλύοντας). 		
2. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ			
Χρόνος	Διδακτικά	Δραστηριότητες Στρατηγικές & Τεχνικές διδασκαλίας	

		βήματα	
1	15'	Βιώνοντας	<p><u>Αποκαλύψεις στη ζωή των ανθρώπων.</u></p> <p><i>Βρισκόμαστε στην αίθουσα υπολογιστών του σχολείου. Απαιτείται δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο.</i></p> <p>Σήμερα θα μας απασχολήσει το θέμα της αποκάλυψης. Σε μια μηχανή αναζήτησης πληκτρολογήστε τη λέξη αποκάλυψη. Διαβάστε μόνον τους τίτλους των δημοφιλέστερων αποτελεσμάτων στις δύο πρώτες σελίδες του φυλλομετρητή και καταγράψτε τις συνηθισμένες χρήσεις του όρου σήμερα.</p> <p>Τι παρατηρείτε;</p> <p>Τι είδους θέματα αφορά η αποκάλυψη; (θρησκείας, πολιτικής, κοινωνίας ιστορίας κ.ά.)</p> <p>Τι ειδήσεις «αποκαλύπτονται»; (σκάνδαλα κ.ά., δηλ. θέματα που ήταν κρυμμένα και δεν τα γνωρίζαμε).</p> <p>[Αν δεν υπάρχει δυνατότητα χρήσης της αίθουσας υπολογιστών ή σύνδεσης στο διαδίκτυο:</p> <p>Οι περισσότεροι/περισσότερες έχετε κάποιο αγαπημένο πρόσωπο, κάποιον «ήρωα»: τραγουδιστή, συγκρότημα, ηθοποιό, μοντέλο, αθλητή... Ξέρετε γι' αυτόν/αυτήν σχεδόν τα πάντα (όσα είναι δημοσιευμένα).</p> <p>Θα θέλατε να τον/την συναντήσετε προσωπικά; Γιατί; (Για να μου «αποκαλυφθεί», να μου παρουσιάσει πτυχές του εαυτού του που δεν γνωρίζω, που δεν είναι γνωστές δημοσίως).</p> <p>Άρα, ψάχνετε να βρείτε τι κρύβεται κάτω από την επιφάνεια, κάτω απ' αυτό που φαίνεται; Ζητάτε να γνωρίσετε κάποιον/κάποια σε βάθος.</p> <p>Σήμερα θα ερευνήσουμε τι νόημα έχει η αποκάλυψη για έναν πιστό/μία πιστή στον χώρο της θρησκείας του/της].</p>
2	25'	Νοηματοδοτώντας	<p><u>Η αποκάλυψη του Θεού στον Χριστιανισμό και στις άλλες θρησκευτικές παραδόσεις.</u></p> <p>Δίνουμε στους μαθητές/στις μαθήτριες κείμενα με εμπειρίες πιστών-προσκυνητών σε τόπο αποκάλυψης του Θεού σύμφωνα με την πίστη τους (μπορεί να υπάρχει στο σχολικό εγχειρίδιο, βλ. φύλλο εργασίας 1). Οι μαθητές/μαθήτριες τα μελετούν (5').</p> <p>Συμπληρωματικά, θα μπορούσαμε να προβάλλουμε σε ψηφιακή παρουσίαση φωτογραφίες πιστών-προσκυνητών στους Αγίους Τόπους, στη Μέκκα, στον Γάγγη.</p> <p>Στη συνέχεια στερεώνουμε ένα χαρτί μεγάλου μεγέθους στον τοίχο και καλούμε έναν μαθητή / μια μαθήτρια να έρθει και να σταθεί ακριβώς μπροστά στο χαρτί και με μαρκαδόρο τού/τής κάνουμε το περίγραμμα («ρόλος στον τοίχο»).</p> <p>Οι μαθητές/μαθήτριες σηκώνονται ένας- ένας/μία - μία και με μαρκαδόρους διαφορετικού χρώματος ο καθένας/η καθεμία καταγράφει στο εσωτερικό του περιγράμματος συναισθήματα, προσδοκίες ή ερωτήματα των πιστών-προσκυνητών, για τους οποίους διάβασε στα κείμενα.</p> <p>Έξω από το περίγραμμα σημειώνουν τις δικές τους προσεγγίσεις, σκέψεις, κρίσεις.</p>
3	35'	Αναλύοντας	<p><u>Το νόημα της Αποκάλυψης στον Χριστιανισμό και στις αποκαλυπτικές θρησκείες.</u></p>

			<p>Ακολουθούμε την τεχνική «σήμανση και υπογράμμιση κειμένου». Οι μαθητές/μαθήτριες χωρίζονται σε 6 ομάδες. Κάθε μαθητής/μαθήτρια αναλαμβάνει συγκεκριμένο ρόλο στην ομάδα (γραμματέα, παρουσιαστή κτλ.). Σε κάθε ομάδα δίνουμε ένα φύλλο εργασίας. Κάθε φύλλο εργασίας περιέχει ένα κείμενο με θέμα την αποκάλυψη στον Χριστιανισμό, στον Ιουδαϊσμό και στο Ισλάμ (βλ. φύλλα εργασίας 2,3,4,5,6,7). Οι μαθητές/μαθήτριες υπογραμμίζουν πάνω στο κείμενο τα σημεία που δείχνουν αποκάλυψη του Θεού και γράφουν σε τρεις σειρές το νόημα που αυτή έχει στη συγκεκριμένη θρησκεία, από την οποία προέρχεται το κείμενο. Ανακοινώνεται ο διαθέσιμος χρόνος για την ολοκλήρωση της εργασίας (15'). Στο τέλος της εργασίας, ένας μαθητής/μία μαθήτρια από κάθε ομάδα μέσα σε 2' παρουσιάζει/διαβάζει στην ολομέλεια το κείμενο που συνέταξε η ομάδα του.</p>
4	15'	Εφαρμόζοντας	<p><u>Η σημασία που έχουν στη ζωή των πιστών οι πεποιθήσεις τους για την αποκάλυψη.</u></p> <p>Θέτουμε στην ολομέλεια της τάξης το ερώτημα: <i>«Όταν άνθρωποι με διαφορετικές θρησκευτικές αντιλήψεις εκφράζουν δημόσια την αμφισβήτησή τους για τη διδασκαλία περί αποκάλυψης μιας θρησκείας προσβάλλουν τους πιστούς αυτής της θρησκείας;»</i> Οι μαθητές/μαθήτριες εκφράζουν την άποψή τους με επιχειρήματα.</p>
5	Εργασία στο σπίτι		-
3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ			
<p>1. <i>Παρουσίαση του νοήματος της αποκάλυψης του Θεού στον Χριστιανισμό.</i> Μετά το διδακτικό βήμα 3 (Αναλύοντας) και με βάση κυρίως τα Φύλλα Εργασίας 5 και 6 ρωτούμε τους μαθητές/τις μαθήτριες: - Τι ονομάζουμε αποκάλυψη στον Χριστιανισμό; - Ποιο είναι το θεολογικό νόημα της αποκάλυψης στον Χριστιανισμό;</p>			
<p>2. <i>Ανάλυση των διδασκαλιών των θρησκειών σχετικά με την αποκάλυψη του Θεού.</i> Η αξιολόγηση γι' αυτό το θέμα γίνεται στο διδακτικό βήμα 2 (Νοηματοδοτώντας), όταν ζητούμε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να γράψουν στο περίγραμμα του ρόλου στον τοίχο σκέψεις και προβληματισμούς των πιστών και κυρίως στο βήμα 3 (Αναλύοντας) με τα φύλλα εργασίας 2,3,4,5,6 και 7.</p>			
<p>3. <i>Αξιολόγηση των θέσεων των πιστών για την αποκάλυψη του Θεού και του νοήματος που της αποδίδουν στην προσωπική τους ζωή.</i> Η αξιολόγηση γι' αυτό το θέμα γίνεται στο διδακτικό βήμα 2 (Νοηματοδοτώντας), όταν ζητούμε από τους μαθητές/τις μαθήτριες να γράψουν έξω από το περίγραμμα του ρόλου στον τοίχο τις δικές τους προσεγγίσεις, σκέψεις, κρίσεις, αλλά και στο διδακτικό βήμα 4 (Εφαρμόζοντας) όταν οι μαθητές/μαθήτριες εκφράζουν την άποψή τους σχετικά με το σεβασμό για την αποκάλυψη στις άλλες θρησκείες.</p>			
4. ΕΠΙΠΛΕΟΝ ΠΗΓΕΣ/ΥΛΙΚΟ/ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ			

1. Για τη φωτογραφία προσκυνητών στο ιερό Κουβούκλιο του Παναγίου Τάφου στα Ιεροσόλυμα ή προσκύνημα στην Κάαμπα, Μέκκα ή ιερό λουτρό στον Γάγγη στο:
<http://ebooks.edu.gr/new/ps.php> / Προγράμματα Σπουδών / Επιμορφωτικό Υλικό Πιλοτικών Σχολείων / Θρησκευτικά / Εικαστικό Υλικό (Δ' Δημοτικού, Θ.Ε. 5).

1. Μαρτυρία προσκυνητών:
Ορθόδοξοι: <https://neaproia.wordpress.com/2013/05/11/οι-έλληνες-διακονητές-των-αγίων-τόπων>.
[Στην ιστοσελίδα http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%86%CE%B3%CE%B9%CE%BF_%CE%A6%CF%89%CF%82#cite_ref-22 υπάρχει πλήθος ιστορικών μαρτυριών για την αφή του Αγίου Φωτός]
Μουσουλμάνοι: <http://www.guardian.co.tt/lifestyle/2014-10-15/haji-life-changing-event-muslims>.
Ινδο-βρετανόι: <http://www.telegraph.co.uk/travel/familyholidays/9998205/Indian-pilgrimage-Windsor-to-the-Ganges.html>.

2. Παλιότερα διδακτικά εγχειρίδια (για τα βιβλικά κείμενα):
- Α' γυμνασίου, σ. 49 (Η φλεγόμενη βάτος).
- Β' γυμνασίου, σ. 98 (Μεταμόρφωση).
- Γ' γυμνασίου, σ. 26 (Μεταστροφή του Παύλου).

3. Αγίου Γρηγορίου Νύσσης (1990). *Εις τον βίον του Μωυσέως*. Σειρά Λογική λατρεία 9. Εισαγ.-κείμε.-μετάφρ.-σχόλια αρχιμ. Π. Μπρούσαλη. Αθήνα: Αποστολική Διακονία, σ. 103 εξ. (Η άφλεκη βάτος).

4. Θεοδώρου Ε. Δ. (1992). Αποκάλυψη. Στο *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια. Οι θρησκείες*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, σσ. 33-34.

5. Pearl Ch., Brookes R. S. (1997). *Βασικές αρχές του Ιουδαϊσμού*. Αθήνα: Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδας, σσ. 213-215.

Περαιτέρω ενδεικτική βιβλιογραφία για τον/την εκπαιδευτικό:

6. Ζιάκας, Γρ. (1988). *Ιστορία των θρησκειμάτων. Β'.* Το Ισλάμ. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναράς, σ. 298 εξ.
7. Ζιάκας, Γρ. (2003). *Ισλάμ. Θρησκεία και Πολιτεία*. Θεσσαλονίκη: Κορνηλία Σφακιανάκη, σσ. 33-34.
8. McAfee, W. (2201). *Τα πέντε μεγάλα ζωντανά θρησκευόμενα*, Αθήνα: Άρτος Ζωής.
9. Γιαννουλάτος, Αν. (1973). *Κύριος της λαμπρότητας: Ο Θεός των παρά τω όρος Κένυα Φυλών*. Αθήνα: Πορευθέντες.
10. Ρόουζ, Σ. (2004). Η αποκάλυψη του Θεού στην ανθρώπινη καρδιά. Αθήνα: Εγρήγορη. Σωφρόνιος, Αρχιμ. (1993). *Οψόμεθα τον Θεόν καθώς εστί*. Έσσεξ Αγγλίας: Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου.

5. ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΣ

ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ της διδασκαλίας:

ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ της διδασκαλίας:

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ Βελτίωσης:

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Διαβάστε τις παρακάτω μαρτυρίες τριών προσκυνητών διαφορετικών θρησκειών και απαντήστε στις ερωτήσεις προφορικά.

Ένας ορθόδοξος προσκυνητής στους Αγίους Τόπους γράφει:

«Ένιωσα συγκινημένος, με έπιασαν τα κλάματα και ντράπηκα για όλα όσα έχω κάνει, αλλά και γι' αυτά που δεν έχω κάνει. Ταυτόχρονα γέμισα με αγάπη. Όλα όσα άκουγα από μικρό παιδί ήταν μπροστά μου. Περπατούσα στον δρόμο και ένιωθα τον Θεό. Μιλούσε ο Χριστός κατευθείαν στην καρδιά μου. ... Ο Χριστός είναι έρωτας και θέλει προσωπική σχέση. Δεν είναι κάτι απόμακρο και κάτι φανταστικό. Όποιος μπλέξει αληθινά με αυτό τον έρωτα έχει σωθεί!»*.

Απόσπασμα από δημοσίευμα της ηλεκτρονικής εφημερίδας «The Trinidad Guardian»:

Το Χατζ (προσκύνημα), ένα γεγονός καθοριστικής σημασίας για τους Μουσουλμάνους,
του Rhondor Dowlat (δημοσιευμένο 16 Οκτωβρίου 2014)**

«Η Ναφίσα Μοχάμεντ πιστεύει ότι το χατζ είχε τεράστια επίδραση στη ζωή της. Η Μοχάμεντ πήγε για προσκύνημα όχι μια φορά αλλά δύο – το 2010 και το 2012. Η (κυρία) Μοχάμεντ περιέγραψε την πρώτη της εμπειρία... «Η παραμονή μου στην πόλη της Μεντίνας, παραπάνω από μια εβδομάδα, ήταν το πιο όμορφο κομμάτι της εμπειρίας που είχα από το χατζ, διότι ήμουν τόσο κοντά στον τάφο του Προφήτη (ειρήνη σε Αυτόν). Είναι τόσο ευωδιαστό και όμορφο μέρος. Η καρδιά μου ειρήνευε, επειδή βρισκόταν τόσο κοντά στον αγαπημένο μας Προφήτη (Εσα)», είπε η Μοχάμεντ.

...«Δενόμαστε με πράγματα εφήμερα· είμαι πια περισσότερο ενήμερη για τον πραγματικό σκοπό της ζωής μας. Όταν φύγουμε από αυτόν τον κόσμο, μόνο οι πράξεις μας μας ακολουθούν. Έτσι αποστολή μου είναι να αγωνίζομαι να πράττω ό,τι καλό μπορώ σε αυτή τη ζωή...».

«Ζω μια φυσιολογική ζωή, αλλά έχω μεγαλύτερη επίγνωση του Θεού. Δεν είμαι καθόλου δογματική ή φανατική! Μετά το χατζ, η καρδιά και η ψυχή μου συγκινήθηκαν τόσο βαθιά, ώστε είμαι ικανή να εκφράσω αισθήματα αγάπης με μεγάλη ευκολία και άνεση».

* Πηγή: <https://neaproia.wordpress.com/2013/05/11/oi-ellhnes-diakonhtes-ton-agion-topwn>

** Πηγή: <http://www.guardian.co.tt/lifestyle/2014-10-15/hajj-life-changing-event-muslims> (μτφ. στα ελληνικά).

Ινδικό προσκύνημα: από το Ουϊνδσορ στον Γάγγη*

Ο Άσουϊν Μπαρντουάτζ, που μεγάλωσε μέσα σε μια μεικτή φυλετικά οικογένεια στη Βρετανία, πάντα ένιωθε σαν 'αδέξιος παρείσακτος' στην Ινδία. Ένα ταξίδι εκεί, προκειμένου να σκορπίσει τις στάχτες του πατέρα του, άλλαξε τα πάντα.

Του Άσουϊν Μπαρντουάτζ, 17-4-2013

«Προσπαθώ να συγκεντρωθώ στη βαρύτητα της στιγμής και να επαναλάβω επακριβώς τις λέξεις του ιερέα στα σανσκριτικά, αλλά είναι δύσκολο να αγνοήσεις ένα τέτοιο υποβλητικό σκηνικό. Βρίσκομαι στο Χαριντβάρ, στη βόρεια Ινδία, καθισμένος σε μια μικρή μαρμαρίνη αποβάθρα που προεξέχει προς τη μεριά του ορμητικού Γάγγη. Χιλιάδες Ινδοί πλατσουρίζουν στο ποτάμι, για να καθαριστούν από τις αμαρτίες τους, να εξαγνιστούν και για να διασκεδάσουν· τα μεγάφωνα ανακατεύουν ένα περίεργο μείγμα ηχογραφημένων προσευχών και προειδοποιήσεων ασφαλείας· η μυρωδιά του θυμιάματος, των μπαχαρικών και της καμένης ανθρώπινης σάρκας γεμίζει τα ρουθούνια μου, ενώ το ηλιοβασίλεμα παίρνει αυτή τη πλούσια διάχυτη, υγρή γυαλάδα, που μόνο στην υποήπειρο έχω δει.

Το χέρι της αδελφής μου με τραβά πίσω στην πραγματικότητα. Γυρνώ να την κοιτάξω και δάκρυα κυλάνε από το πρόσωπό της, και μαζί ρίχνουμε τις στάχτες του πατέρα μας στα στριφογυριστά νερά, ολοκληρώνοντας ένα ταξίδι που ξεκίνησε πριν από 6 χρόνια και από 6000 μίλια μακριά.

Ο πατέρας μου πέθανε, μόλις τέλειωσα το Πανεπιστήμιο. Την ημέρα της καύσης, ο μεγαλύτερος θεός μου με βρήκε στο σπίτι μου στο Ουϊνδσορ και μου είπε ότι ήταν δική μου υποχρέωση να μεταφέρω τις στάχτες του πατέρα μου στην Ινδία και να επιτελέσω την τελετουργία γνωστή ως Τάρπαν: να βυθίσω τις στάχτες στον Γάγγη, υπό την καθοδήγηση ενός βραχμάνου, η ενός γκουρού. Σύμφωνα με τα ινδουιστικά πιστεύω, ο Γάγγης ενώνει τη γήινη με την πνευματική σφαίρα· σκορπίζοντας εκεί τις στάχτες του πατέρα μου θα επέτρεπα στην ψυχή του να ταξιδέψει στο υπερπέραν και να ξαναγεννηθεί.

Η ιδέα να συμμετάσχω σε μια τόσο σπουδαία ιεροτελεστία με φόβιζε: είχα μεγαλώσει στο Ουϊνδσορ, είχα τελειώσει το τοπικό σχολείο και ποτέ ο πατέρας μου δε με είχε μάθει ινδικά ή πουντζάμπι. Όταν ήμασταν μικρά, η Βρετανίδα μητέρα μας μας πήγαινε συχνά να επισκεφτούμε το ινδικό σόι μας, αλλά πάντα μπερδευόμουν με τις διαδικασίες στις τελετές και στις γιορτές. Ένωθα πάντα σαν ένας αδέξιος παρείσακτος.

Παρόλ' αυτά όμως, πάντα με γοήτευαν οι ιστορίες για το προσκύνημα, αυτές οι μεγάλες περιπλανήσεις, όπου ο ταξιδιώτης φτάνει στον προορισμό του και υφίσταται μια αποκάλυψη. Στα ινδικά είναι γνωστό ως γιάτρα, και, έχοντας κατά νου την υποχρέωσή μου, βάλθηκα να δημιουργήσω το δικό μου (ταξίδι). Χρειάστηκαν 6 χρόνια, από τα 22 μου που πέθανε ο πατέρας, για να μάθω αρκετά για την ινδική μου κληρονομιά ώστε, έτοιμος πια, να μπορέσω να ξεκινήσω αυτό το ταξίδι. Σε αυτή την τελετουργία υπήρχε κι ένα δεύτερο στοιχείο — σαν μια τελετή ενηλικίωσης, θα σηματοδοτούσε τη μετάβασή μου από την κατάσταση του αγοριού σε αυτή του ενήλικα άντρα για τους Ινδούς συγγενείς μου, και ήθελα να εξασφαλίσω με σιγουριά ότι ήμουν έτοιμος γι' αυτό».

* Πηγή: <http://www.telegraph.co.uk/travel/familyholidays/9998205/Indian-pilgrimage-Windsor-to-the-Ganges.html> (μτφ. στα ελληνικά).

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 2

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15΄

Να υπογραμμίσετε στο παρακάτω κείμενο τα σημεία, από τα οποία φαίνεται η αποκάλυψη του Θεού. Να γράψετε σε 3 γραμμές το νόημα της αποκάλυψης για τον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό.

Διαβάζουμε στην **Παλαιά Διαθήκη**, στο βιβλίο **Έξοδος**, κεφάλαιο 3, 1-22:

Η κλήση του Μωυσή

1Ο Μωυσής έβοσκε τα πρόβατα του Ιοθόρ, του πεθερού του, ιερέα της Μαδιάμ. Κάποτε, οδηγώντας τα πρόβατα πέρα από την έρημο, έφτασε στο βουνό του Θεού, το Χωρήβ. 2Τότε του φανερώθηκε ο άγγελος του Κυρίου μέσα σε πυρίνη φλόγα που έβγαινε από μια βάτο. Ο Μωυσής είδε πως ενώ η βάτος είχε πάρει φωτιά κι ήταν μέσα στις φλόγες, δεν καιγόταν να γίνει στάχτη. 3Είπε, λοιπόν: «Ας πάω, να δω αυτό το παράδοξο θέαμα: γιατί δεν καίγεται η βάτος;».

4Όταν ο Κύριος είδε ότι ο Μωυσής πλησίαζε για να παρατηρήσει, του φώναξε μέσα από τη βάτο: «Μωυσή, Μωυσή».

Αυτός απάντησε: «Ορίστε».

5«Μην πλησιάζεις εδώ», είπε ο Κύριος. «Βγάλε τα σανδάλια σου από τα πόδια σου, γιατί ο τόπος όπου στέκεσαι είναι τόπος άγιος. 6Εγώ», του λέει, «είμαι ο Θεός των προγόνων σου, ο Θεός του Αβραάμ, ο Θεός του Ισαάκ και ο Θεός του Ιακώβ». Τότε ο Μωυσής σκέπασε το πρόσωπό του, γιατί φοβόταν να κοιτάξει τον Θεό.

7Ο Κύριος συνέχισε: «Είδα τη δυστυχία του λαού μου στην Αίγυπτο, και άκουσα την κραυγή τους εξαιτίας των καταπιεστών τους. Ξέρω τα βάσανά τους. 8Γι' αυτό κατέβηκα να τους γλιτώσω από τους Αιγύπτιους και να τους φέρω από αυτή τη χώρα, σε μια χώρα μεγάλη και εύφορη, στη χώρα όπου ρέει γάλα και μέλι, εκεί που τώρα κατοικούν οι Χαναναίοι, οι Χετταίοι, οι Αμορραίοι, οι Φερεζαίοι, οι Ευαίοι και οι Ιεβουσαίοι. 9Και τώρα που η κραυγή των Ισραηλιτών έφτασε ως εμένα, και είδα πώς τους καταπιέζουν οι Αιγύπτιοι, 10τώρα εγώ σε στέλνω στον Φαραώ, να βγάλεις τον λαό μου, τους Ισραηλίτες, από την Αίγυπτο».

11Ο Μωυσής είπε στον Θεό: «Ποιος είμαι εγώ, για να πάω στον Φαραώ και να βγάλω τους Ισραηλίτες από την Αίγυπτο;».

12«Εγώ θα είμαι μαζί σου», του απάντησε ο Θεός. «Και να ποιο θα είναι το σημείο ότι εγώ σε έστειλα: Όταν θα βγάλεις τον λαό από την Αίγυπτο, θα λατρεύσετε τον Θεό σ' αυτό εδώ το βουνό».

13Αλλά ο Μωυσής είπε πάλι: «Καλά, εγώ θα πάω στους Ισραηλίτες και θα τους πω, “ο Θεός των προγόνων σας με έστειλε σ' εσάς”. Αυτοί όμως θα με ρωτήσουν “ποιο είναι το όνομά του;” Τι θα τους πω;».

14Τότε ο Θεός απάντησε στον Μωυσή: «**Εγώ είμαι εκείνος που είμαι** («Εγώ είμι ό Ών»). Έτσι», του λέει, «θα μιλήσεις στους Ισραηλίτες: “Εκείνος που είναι μ' έστειλε σ' εσάς”».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 3

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15΄

Να υπογραμμίσετε στο παρακάτω κείμενο τα σημεία, από τα οποία φαίνεται η αποκάλυψη του Θεού. Να γράψετε σε 3 γραμμές το νόημα της αποκάλυψης για τον Χριστιανισμό.

Διαβάζουμε στην Καινή Διαθήκη, στα Ευαγγέλια:

Μτ 17,1:	1 Ύστερα από έξι μέρες, παίρνει ο Ιησούς μαζί του τον Πέτρο, τον Ιάκωβο και τον Ιωάννη, τον αδερφό του, και τους ανεβάζει σε ένα ψηλό βουνό.
Λκ 9, 29-31:	29 Την ώρα που προσευχόταν, η όψη του προσώπου του έγινε διαφορετική και τα ρούχα του άσπρα κι αστραφτερά. 30 Ξαφνικά δύο άντρες άρχισαν να μιλούν μαζί του: ήταν ο Μωυσής και ο Ηλίας, 31 οι οποίοι παρουσιάστηκαν με λαμπρότητα και μιλούσαν για τον θάνατό του στην Ιερουσαλήμ, με τον οποίο θα εκπλήρωνε την αποστολή του.
Μτ 17, 4-9:	4 Και είπε ο Πέτρος στον Ιησού: «Κύριε, είναι ωραία να μείνουμε εδώ! Αν θέλεις, να κάνουμε εδώ τρεις σκηνές: μια για σένα, μια για τον Μωυσή και μια για τον Ηλία». 5 Ενώ μιλούσε ακόμα, ένα φωτεινό σύννεφο τους σκέπασε, και μέσα από το σύννεφο ακούστηκε μια φωνή που έλεγε: «Αυτός είναι ο αγαπημένος μου Υιός, αυτός είναι ο εκλεκτός μου αυτόν να ακούτε». 6 Όταν το άκουσαν οι μαθητές, έπεσαν με το πρόσωπο στη γη και φοβήθηκαν πολύ. 7 Τους πλησίασε τότε ο Ιησούς, τους άγγιξε και τους είπε: « Σηκωθείτε και μη φοβάστε ». 8 Σήκωσαν τότε τα μάτια τους και δεν είδαν κανέναν άλλον, παρά τον ίδιο τον Ιησού μόνον του. 9 Ενώ κατέβαιναν από το βουνό, τους πρόσταξε: «Μην πείτε σε κανέναν αυτό που είδατε, ώσπου να αναστηθώ από τους νεκρούς».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 4

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15΄

Να υπογραμμίσετε τα κύρια σημεία του κειμένου, στα οποία φαίνεται το νόημα της αποκάλυψης του Θεού στο Ισλάμ. Να το παρουσιάσετε γραπτώς σε 3 γραμμές.

Διαβάζουμε για την Αποκάλυψη στο Ισλάμ:

Το νόημα της αποκάλυψης

«Η πίστη στη θεία αποκάλυψη και την προφητεία αποτελεί το θεμέλιο της ισλαμικής θρησκείας. ...Δεδομένου ότι ο Θεός είναι τελείως απρόσιτος, ομιλεί στην ανθρωπότητα μέσω των προφητών και αποστόλων του.

Η αποκάλυψη του Κορανίου περιέχει, κατά τη μουσουλμανική πίστη, το πλήρωμα της ανόθευτης θείας αποκάλυψης και έχει οικουμενικό χαρακτήρα. Προορίζεται για όλους τους λαούς της γης και «κυρώνει» όλες τις προηγούμενες αποκάλυψεις. Η αποκάλυψη αυτή καθορίζει τις σχέσεις του ανθρώπου προς τον Θεό και τους συνανθρώπους του και μπορεί να οδηγήσει όλη την ανθρωπότητα στην αλήθεια του ενός Θεού. Όλες οι ελπίδες των μουσουλμάνων στρέφονται γύρω από την αλήθεια της αποκάλυψής τους.

Η υπερβατική γνώση του Θεού δίνεται μέσω της αποκάλυψης και δεν είναι περιεχόμενο του ανθρώπινου λόγου. Υπάρχει διαφορά μεταξύ της γνώσης, η οποία προέρχεται από τον ανθρώπινο λόγο, και της άμεσης, εξ αποκάλυψης, γνώσης του προφήτη. Παρά ταύτα ο μουσουλμανισμός δεν διακρίνει κατηγορηματικά μεταξύ ανθρώπινου λόγου και γνώσης εξ αποκάλυψης. Ο Μωάμεθ στο Κοράνιο εξαιρεί τον ρόλο της ανθρώπινης γνώσης, την οποία θεωρεί ως θεμελιώδη κινητήρια δύναμη του θρησκευτικού και μαζί του συνολικού ανθρώπινου βίου.

...Έτσι, ο μουσουλμανισμός δεν θεωρεί εκ των προτέρων ανίκανο τον ανθρώπινο νου να κατανοήσει το απόλυτο. Δέχεται βεβαίως ότι ο Θεός ως προς την εσωτερική του ζωή, δηλαδή ως προς την ουσία του, είναι απρόσιτος και ακατάληπτος, αλλά ο απρόσιτος Θεός αποκαλύπτεται στον κόσμο, πρώτο, μέσω των θείων ενεργειών, πράξεων και ονομάτων του (φυσική αποκάλυψη), και, δεύτερο και κύριο, μέσω του άμεσου λόγου του, τον οποίο μεταβιβάζει στην ανθρωπότητα διά των προφητών και αποστόλων του (θεία αποκάλυψη). Έτσι, το Ισλάμ διδάσκει ότι ο άνθρωπος γνωρίζει περί Θεού ό,τι ο ίδιος ο Θεός του αποκαλύπτει για τον εαυτό του.

...Ο νους (του ανθρώπου), για να σχηματίσει την έννοια περί Θεού, χρειάζεται απαραίτητα τη βοήθεια της θείας αποκάλυψης.

...Η θεία αποκάλυψη όμως δεν είναι συμπλήρωση της ανθρώπινης γνώσης, ούτε νέο είδος γνώσης. Είναι μία πράξη του Θεού, η οποία έρχεται να υπενθυμίσει στον άνθρωπο την αρχική του θρησκεία, την αρχέγονη "διαθήκη" και "αποκάλυψη". Έρχεται να του υπενθυμίσει τη «φυσική θρησκεία» του «ισλάμ», δηλαδή τη θρησκεία της υποταγής και αφοσίωσης του ανθρώπου στον ένα και μόνο Θεό, για την οποία ο Θεός έπλασε και προόρισε τον άνθρωπο. Επομένως, η αποκάλυψη απευθύνεται προς τη λήθη του ανθρώπου· είναι ανάμνηση της αλήθειας του Θεού.

...Ο Θεός εκλέγει αίφνης ένα προφήτη και του δίδει την εντολή να κηρύξει στο λαό του και τη χώρα του την αλήθεια και τον νόμο του. Ο προφήτης είναι ο πρώτος ο οποίος αφυπνίζεται δια της αποκάλυψης από τον ύπνο και τη λήθη και αποστέλλεται στη συνέχεια να αφυπνίσει τον λαό του και να του υπενθυμίσει το αιώνιο συμβόλαιο, το οποίο ο Κύριος συνήψε με τους ανθρώπους και το οποίο τους υποχρεώνει να πιστεύουν απόλυτα στον ένα και μόνο Θεό»*.

Το Κοράνιο ως Αποκάλυψη του Θεού

«Όπως για όλες τις μονοθεϊστικές θρησκείες έτσι και για το Ισλάμ η αποκάλυψη είναι το αποφασιστικό συμβάν στην ιστορία των ανθρώπων. Ο Θεός δίνει στους ανθρώπους τον λόγο του για να τον γνωρίσουν. Οι μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι πριν από τον Μωάμεθ ο Θεός απεκάλυψε και σ' άλλους προφήτες τον λόγο του, όπως στον Αβραάμ, τον Μωυσή και τον Χριστό, αλλά οι άνθρωποι τον ενόθευσαν. Γι' αυτό ήταν απολύτως αναγκαίο ο Θεός να αποκαλύψει μέσω του προφήτη Μωάμεθ την τελευταία και έγκυρη πια στην ιστορία του κόσμου αποκάλυψη του Κορανίου...»**

* Ζιάκας, Γρ. (1988). *Ιστορία των θρησκευμάτων. Β΄. Το Ισλάμ*. Θεσσαλονίκη: Π. Πουρναράς, σ. 298 εξ. (απόδοση στη δημοτική).

** Ζιάκας, Γρ. (2003). *Ισλάμ. Θρησκεία και Πολιτεία*. Θεσσαλονίκη: Κορηλία Σφακιανάκη, σσ. 33-34.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 5

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15΄

Να υπογραμμίσετε τα κύρια σημεία του κειμένου, που αναλύουν το νόημα της αποκάλυψης του Θεού στον Χριστιανισμό και στον Ιουδαϊσμό. Να το παρουσιάσετε γραπτώς σε 3 γραμμές.

Διαβάζουμε τον ορισμό της Αποκάλυψης*:

Αποκάλυψη: Η έννοια της *αποκάλυψης* ανήκει την αυτοκατανόηση της Θρησκείας όχι ως ανθρώπινου έργου, αλλά ως δημιουργήματος του Θεού. Σύμφωνα με αυτή την αυτοκατανόηση, ο προσωπικός υπερβατικός Θεός φανερώνει στα λογικά κτίσματά του, κατά τρόπο που ανταποκρίνεται στη γνωστική τους ικανότητα, μερικές από τις ιδιότητες και τις σωτηριώδεις για τον άνθρωπο ενέργειες της ουσίας του, που καθ' εαυτήν είναι απρόσιτη στην ανθρώπινη γνώση.

...Η ιστορική διάσταση της αποκάλυψης του Θεού θεωρείται ως ειδοποιό γνώρισμα του Ιουδαϊσμού και του Χριστιανισμού. Ενώ δηλ. στις άλλες «αποκαλυπτικές θρησκείες» (Ινδουϊσμός, Ζωροαστρισμός, Ισλάμ) η αποκάλυψη κυριαρχείται από εξωιστορικά ή μυθικά στοιχεία, στην Παλαιά και στην Καινή Διαθήκη η αποκάλυψη συνδέεται με την εντός τόπου και χρόνου πραγματικότητα. Ολόκληρη η αποκάλυψη της Βίβλου είναι χριστοκεντρική ιστορία, που αναφέρεται είτε στον αναμενόμενο Μεσσία, είτε στον πλήρως αποκαλυπτόμενο Χριστό. Πέρα από την αποκάλυψη του Θεού στους Πρωτοπλάστους ή σε όλη την προχριστιανική ανθρωπότητα με ενέργεια του σπερματικού λόγου, έχουμε και άμεση ή έμμεση αποκάλυψη με ποικίλους τρόπους (οπτασίες, έκσταση, οράματα, ακούσματα, ενύπνια, όνειρα, σημεία, φωτεινή νεφέλη, θαύματα, λόγο, συμβολική γλώσσα, ανθρωπομορφικές εκφράσεις, εμφανίσεις αγγέλων, προφητική δράση κ.ά.). Η κορύφωση της αποκάλυψης είναι ο *λόγος σαρκος εγένετο* (Ιω 1,14) και ότι ο *Θεός εφανερώθη εν σαρκί* (Τιμ Α 3, 16). Στην Καινή Διαθήκη με την εκ πνεύματος αγίου ενσάρκωση του Υιού και Λόγου του Θεού έχουμε την τελειότερη αυτοαποκάλυψη του τριαδικού Θεού, του θελήματός του και της σωτηριώδους για τον άνθρωπο αγάπης του. Αν στην Παλαιά Διαθήκη το κέντρο του βάρους των αποκαλυπτόμενων θείων ενεργειών και υποσχέσεων πέφτει στο μέλλον, στην Καινή Διαθήκη, στην οποία έχουμε τη φανέρωση της πλήρωσης των θείων επαγγελιών, το κέντρο του βάρους πέφτει στο παρόν, που συνδέεται με το παρελθόν και αφήνει ανοιχτή την εσχατολογική δυναμική προοπτική του μέλλοντος, στην οποία το ήδη εκπληρωθέν θα τελειωθεί.

*Θεοδώρου Ε. Δ. (1992). Αποκάλυψη. Στο *Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια. Οι θρησκείες*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών, σσ. 33-34 (προσαρμοσμένο).

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 6

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15'

Να υπογραμμίσετε τα κύρια σημεία του κειμένου, που αναλύουν το νόημα της αποκάλυψης του Θεού στον Χριστιανισμό. Να το παρουσιάσετε γραπτώς σε 3 γραμμές.

Διαβάζουμε στο έργο του αγίου Γρηγορίου Νύσσης, *Εις τον βίον του Μωυσέως*:

«Η άφλεκτη βάτος

19. Όταν εμείς παραμένουμε σταθεροί σ' αυτή την ειρηνική κι άμαχη ζωή, τότε λάμπει καθαρή η αλήθεια, φωτίζοντας με τις ακτίνες τα μάτια της ψυχής. Κι η αλήθεια είναι ο Θεός, που φανερώθηκε στον Μωυσή μέσα από εκείνη την απερίγραπτη φωτοχυσία. **20.** Γιατί, αν και ξεπετάχτηκε το φως από ένα θάμνο γεμάτο αγκάθια, και καταφώτισε την ψυχή του προφήτη, μπορεί κι αυτό το περιστατικό να αποδειχτεί χρήσιμο για το θέμα που συζητάμε. Γιατί αν ο Θεός είναι η αλήθεια κι η αλήθεια είναι το φως, επειδή το ιερό Ευαγγέλιο αποδίδει αυτά τα ανώτερα και θεία ονόματα στον Χριστό, που σαρκώθηκε και φανερώθηκε σε μας, κατά συνέπεια μια παρόμοια διαπαιδαγώγηση για την αρετή μάς οδηγεί στην επίγνωση εκείνου του φωτός, που έρχεται στους ανθρώπους, με τη λάμψη όχι κάποιου από τα φωτεινά αστέρια, για να μη θεωρηθεί ότι ο φωτισμός προέρχεται από το φωτεινό σώμα, αλλά από ένα θάμνο της Γης, ο οποίος όμως είναι φωτεινότερος με τις ακτίνες του από τα ουράνια φωτεινά σώματα...

22. Από εκείνο το φως μαθαίνουμε, τι πρέπει να κάνουμε, για να φθάσουμε μέσα στη λάμψη του αληθινού φωτός. Γιατί δεν είναι δυνατό με δεμένα τα πόδια να ανεβούμε σ' εκείνο το ύψος, όπου αποκαλύπτεται το φως της αλήθειας, παρά μόνο αν λυθεί το γύρω από τα βάρη της ψυχής νεκρό και χοϊκό δερμάτινο ένδυμα, το οποίο φόρεσε στην αρχή ο άνθρωπος, όταν απογυμνωθήκαμε με την παρακοή. Κι έτσι, όταν επιτύχουμε όλα αυτά, θα έλθει ως επακόλουθο η γνώση της αλήθειας, γιατί η ίδια αυτοαποκαλύπτεται. Κι η επίγνωση του Όντος γίνεται αφορμή να ξεκαθαρίσουμε την έννοια για το ανύπαρκτο. **23.** Γιατί αυτός είναι κατά τη γνώμη μου ο ορισμός της αλήθειας, το να μην αστοχήσουμε δηλαδή στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε το Όν. Το ψέμα είναι μια φαντασία πού δημιουργείται στον νου γύρω από το ανύπαρκτο, θεωρώντας το ανύπαρκτο ως υπαρκτό. Και αλήθεια είναι η σωστή κατανόηση του πραγματικά υπαρκτού. Κι έτσι αφού στον ενδιάμεσο μακρό χρόνο εμβαθύνει κανείς στις υψηλές διδασκαλίες, με ησυχία, μόλις και θα μπορέσει να καταλάβει αφενός, τι ακριβώς είναι το αληθινό Όν, που είναι αυθύπαρκτο, και αφετέρου τι είναι το μην ον, που υπάρχει μόνο κατά φαντασία, ενώ στην πραγματικότητα είναι ανυπόστατο.

24 Νομίζω πως τότε ο σπουδαίος Μωυσής κατηχημένος με τα διδάγματα της θεοφάνειας αντιλήφθηκε αυτό, ότι δηλαδή κανένα από όσα κατανοούνται με την αίσθηση κι από εκείνα που γίνονται αντιληπτά με τον νου, δεν υφίσταται στην πραγματικότητα, εκτός από τη φύση που βρίσκεται ασύγκριτα ψηλά και είναι η γενεσιουργός αιτία όλων κι από την όποια εξαρτώνται τα πάντα. ... Αλλά το Όν που μένει πάντα το ίδιο και δεν αυξάνεται ούτε μειώνεται και παραμένει εξίσου αμετακίνητο σε κάθε μεταβολή και προς το καλύτερο και προς το χειρότερο, ... κι επιπλέον δεν έχει την ανάγκη κανενός άλλου. Αυτό, λοιπόν, το Όν είναι το μόνο επιθυμητό, και στο όποιο μετέχουν όλα, ... Πραγματικά αυτό είναι το αληθινό Όν κι η κατανόησή του είναι η γνώση της αλήθειας.

26. Μέσα σ' αυτό το Όν βρέθηκε τότε ο Μωυσής και τώρα καθέναν που, σύμφωνα με το παράδειγμα εκείνου, ελευθερώνεται από το χοϊκό περίβλημα και προσβλέπει στο φως που ξεπηδάει από τη βάτο, δηλαδή προς το φως που μας φωτίζει μέσα από αυτή τη σάρκα τη γεμάτη αγκάθια. Αυτή, όπως λέγει το Ευαγγέλιο, είναι το αληθινό φως κι η ίδια η αλήθεια. Τότε όποιος φθάνει σ' αυτό το σημείο, μπορεί να επαρκεί για τη σωτηρία και άλλων και να καταλύει την εξουσία που κακώς εξουσιάζει και να οδηγήσει στην ελευθερία καθέναν που καταδυναστεύεται από την κακή εξουσία...».

*Ο ενάρετος βίος δεν είναι ουτοπία, αλλά πραγματικότητα. Είναι μια δυναμική κι εξελικτική πορεία, για να φτάσει ο άνθρωπος από το «κατ' εικόνα» στο «καθ' ομοίωσιν».

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 7

ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: 15΄

Να υπογραμμίσετε τα κύρια σημεία του κειμένου, από τα οποία φαίνεται το νόημα της αποκάλυψης του Θεού στον Ιουδαϊσμό. Να το παρουσιάσετε γραπτώς σε 3 γραμμές.

Διαβάζουμε σε βιβλίο της ισραηλιτικής κοινότητας*:

Ο Νόμος και η Αποκάλυψη

Το σημαντικότερο μέρος του γραπτού νόμου είναι η Πεντάτευχος. Η Πεντάτευχος θεωρείται αποκαλυπτικό βιβλίο - είναι δηλαδή το αποτέλεσμα μιας ειδικής αποκάλυψης του θεού προς τον Μωυσή και τον λαό του. Οι μελετητές και οι διδάσκαλοι ποτέ δεν μπόρεσαν να εξαντλήσουν το βασικό αυτό θέμα - γι' αυτό παραδεχόμαστε ότι η άποψη είναι δογματική. Δεν είναι ωστόσο αυθαίρετη, γιατί πολλά από τα στοιχεία της έχουν λογική βάση. Ο θεός δεν θα μας άφηνε ποτέ να σχεδιάζουμε μόνοι τη ζωή μας, όπως δεν θα άφηνε ένας πατέρας το ανήλικο παιδί του να κάνει ό,τι θέλει. Το σχέδιο του θεού για την τελειοποίηση του ανθρώπου χρειαζόταν ένα όργανο. Μόνον έτσι ο άνθρωπος θα μπορούσε να βρει τον ύστατο και μέγιστο πνευματικό του στόχο. Το όργανο αυτό το έδωσε ο θεός με τη μορφή θείου Νόμου, όπως αποκαλύφθηκε στον Μωυσή και στο λαό του Ισραήλ. Δύο κεφάλαια της Εξόδου, το 19ο και 20ο, μας περιγράφουν την αποκάλυψη του θεού στο όρος Σινά, όταν έδινε τις Δέκα Εντολές. Το πώς μίλησε ο θεός και πώς τον άκουσε ο λαός είναι το μεγαλύτερο μυστήριο της θρησκευτικής διδασκαλίας. Το βασικό δόγμα όμως, που πρέπει να υπογραμμισθεί, είναι ότι οι νόμοι της Πεντατεύχου δεν είναι δημιούργημα ανθρώπου αλλά θεία προσταγή. Ίσως δεν μπορούμε να εξηγήσουμε πολλά πράγματα, σκοπός τους όμως ήταν να επιτρέψουν στον άνθρωπο να φτάσει σε μια πνευματική ολοκλήρωση.

*Pearl Ch., Brookes R. S. (1997). *Βασικές αρχές του Ιουδαϊσμού*. Αθήνα: Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδας, σσ. 213-214.